

STRAFF FOR DYREMISHANDLING
- en sammenlikning av norske og svenske regler om
hundehold

Kandidatnummer: 628

Leveringsfrist: 25.11.2008

Til sammen 17853 ord

18.11.2008

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Begrunnelse for valg av tema	1
1.2	Avgrensning	2
1.3	Opplegget videre	2
<u>2</u>	<u>RETTSKILDER OG METODE</u>	<u>4</u>
2.1	Rettskilder	4
2.2	Metode	5
<u>3</u>	<u>DYREVERNLOVENS HOVEDBESTEMMELSE</u>	<u>7</u>
<u>4</u>	<u>BRUK AV BUR TIL HUND INNE</u>	<u>10</u>
4.1	Generelt om bruk av bur	10
4.2	Kan bruk av bur være i strid med dyrevernloven?	11
<u>5</u>	<u>HUNDER SOM BLIR ETTERLATT ALENE HJEMME</u>	<u>16</u>
5.1	Generelt om temaet	16
5.2	Regulerer dyrevernloven dette temaet?	16
<u>6</u>	<u>DRESSURMETODER</u>	<u>23</u>
6.1	Generelt om dressur av hund	23

6.2	Dyrevernlovens regulering av dressur	24
7	<u>OVERVEKT HOS HUND</u>	30
7.1	Generelt om overvekt hos hund	30
7.2	Er overvekt hos hund i strid med dyrevernloven?	31
8	<u>REAKSJONER VED BRUDD PÅ DYREVERNLOVEN</u>	35
8.1	Hvilke reaksjoner har vi?	35
9	<u>NY LOV OM DYREVELFERD</u>	37
9.1	Bakgrunnen for det nye lovforslaget	37
9.2	Endringer i den nye loven i forhold til oppgavens problemstillinger	38
9.2.1	Medfører loven noe nytt i forhold til bruk av bur?	38
9.2.2	Medfører loven noe nytt for regelmessig lufting av hunder?	39
9.2.3	Den nye lovens regulering av dressur	40
9.2.4	Medfører den nye loven noe nytt ved overvekt hos hund?	42
9.2.5	Endringer vedrørende straff etter ny lov	43
9.2.6	Oppsummering	45
10	<u>DEN SVENSKKE LOVGIVNINGEN</u>	46
10.1	Generelt om den svenske lovgivningen	46
10.1.1	Bruk av bur til hund	47
10.1.2	Regelmessig lufting av hunder	43
10.1.3	Svensk lovgivnings regulering av dressur	46
10.1.4	Overvekt hos hunder	50
10.2	Reaksjoner i den svenske lovgivningen	52
10.2.1	Forbud mot å ha dyr	52
10.2.2	Bøter og fengsel	54

10.3	Sammenlikning av norsk og svensk dyrevernlovgivning	55
<u>11</u>	<u>AVSLUTNING</u>	<u>59</u>
<u>12</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>61</u>
12.1	Bøker	61
12.2	Artikler	62
12.3	Nettdokumenter	62
12.4	Lover og forarbeider	63
12.5	Dommer	64
12.6	Andre kilder	65

1 INNLEDNING

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Bakgrunnen for min interesse for dette temaet er først og fremst at jeg er hundeeier selv. I den forbindelse har jeg gjort meg en del observasjoner om hvordan mange velger å holde hund. På internett florerer det av ulike hundeforum hvor for eksempel bruk av bur diskuteres heftig. Det er delte meninger om bruk av bur, og mangel på et klart og tydelig lovverk kan etter min mening være noe av grunnen for at denne forvirringen oppstår. Mange tror bur er noe de må begynne å bruke fra hunden er valp for at den skal føle seg trygg. Og mange utvider denne bruken til å gjelde en hel arbeidsdag og ofte hele natten når hunden sover. Jeg finner det interessant at bruk av bur kun er tillatt i Sverige ved spesielle tilfeller (jf. Forskrift om hållande om hund och katt § 14), mens det i Norge ser ut til at bruk av bur nærmest er normalen i mange hjem. Tilsvarende er det i Sverige innført regler om regelmessig lufting av hund. Noen tilsvarende regler har vi ikke i Norge. Det er i denne sammenhengen interessant å se på det norske lovverket i forhold til hundehold. Selv om vi ikke har regler som går direkte på bruk av bur eller hvor lenge en hund kan være alene hjemme, kan det tenkes at det finnes regler, for eksempel i dyrevernloven, som kan brukes ved disse sidene av hundeholdet. Det er dette som er tema for oppgaven min, hvilke regler vi har for hundehold i Norge sammenliknet med de som finnes i Sverige. Det har også kommet et forslag til ny dyrevernlov. Jeg vil i del to gå igjennom forslaget for å finne ut om den nye loven kommer med noe nytt i forhold til mine problemstillinger. I tredje del av oppgaven vil jeg ta for meg de svenske reglene om hundehold. I denne delen vil jeg i tillegg foreta en sammenligning basert på det som er gjennomgått i del 1 og 2 av oppgaven som omhandler de norske reglene. Jeg skal ikke se på alle sidene ved hundehold, men begrenser meg til å undersøke reglene rundt noen sider av hundeholdet som etter min mening er av særlig interesse i dagens samfunn. To av disse sidene har jeg allerede nevnt, bruk av bur og det å etterlate hunden alene hjemme i mange timer. I tillegg skal jeg se på hvilke dressurmetoder som er tillatt. Jeg skal også se på overvekt hos hunder som er et stigende problem både på grunn av overføring og feilernæring. Tema for oppgaven er å gjøre en sammenlikning om hva dagens lov, forslag til ny

lov og svensk lov sier om problemstillingene. Jeg kommer også til å skrive litt om reaksjonene for brudd på dyrevemloven. Her vil jeg også se om forslaget til den nye loven medfører noen endringer, og hva som gjelder i den svenske lovgivingen.

1.2 Avgrensning

Jeg har valgt å avgrense oppgaven til å gjelde hunder, og vil derfor ikke behandle andre dyrearter i min oppgave. Det vil likevel kunne forekomme at rettspraksis som gjelder andre dyrearter vil bli brukt i oppgaven for å vise hvordan enkelte bestemmelser skal forstås, selv om oppgaven er begrenset til å gjelde hundehold. Grunnen til dette er at det finnes ikke så mange avgjørelser som omhandler hundehold. Det vil derfor være nødvendig å bruke rettspraksis om andre dyrearter for å finne ut hvordan bestemmelsene i dyrevemloven skal anvendes.

I oppgaven vil hovedfokuset være på bruk av bur, regelmessig lufting av hunder som er hjemme alene, ulike metoder brukt ved dressur og overvektige hunder. I noen tilfeller blir imidlertid andre problemstillinger nevnt for å belyse tolkning av regler eller ved anvendelse av rettspraksis. Det kan være at andre problemstillinger blir nevnt for å belyse tolkning av regler eller ved anvendelse av rettspraksis, men hovedfokuset vil være på bruk av bur, regelmessig lufting av hunder som er hjemme alene, ulike metoder brukt ved dressur og overvektige hunder. I oppgavens del vil jeg i noen tilfeller ta med forskriftsbestemmelser som ikke direkte omhandler oppgavens problemstillinger. Jeg mener likevel det er grunn til å ta med disse bestemmelsene da de viser bredden av de svenske reglene. I tillegg mener jeg at bestemmelsene har en tilknytning til de problemstillingene som oppgaven omhandler, slik at jeg føler det nødvendig å si noe om disse bestemmelsene.

1.3 Opplegget videre

Jeg har valgt å dele oppgaven inn i tre hoveddeler. I første hoveddel vil jeg foreta en gjennomgang av hvordan norsk dyrevemlovgivning er i dag. Dette vil da bli knyttet opp mot de problemstillingene oppgaven tar for seg. I oppgavens andre hoveddel vil jeg ta for meg forslaget til den nye dyrevelferdsloven. Jeg vil her se om forslagene til de nye bestemmelsene medfører noe nytt i forhold til dagens lovgivning. I oppgavens tredje og siste del vil de svenske reglene bli

presentert. Her er det først og fremst forskriftene som er interessante. Sverige fikk i 2008 en egen forskrift om hold av hund og katt gitt av Jordbruksverket, og det er disse bestemmelsene som gjennomgått i oppgavens tredje del. Min fortolkning av den svenske forskriften er basert på forskriftens ”föreskriftsdokumentation” som Jordbruksverket kaller det. Denne ”föreskriftsdokumentationen” angir begrunnelser og forklaringer knyttet til hver enkelt bestemmelse. For hver gjennomgått bestemmelse vil jeg sammenlikne med norsk lovgivning slik den er i dag, og slik den kan bli med forslaget til den nye loven. Til slutt i oppgavens tredje del vil jeg si noe om ulikhetene mellom norsk og svensk dyrevernlovgivning på et mer generelt grunnlag.

2 RETTSKILDER OG METODE

2.1 Rettskilder

Først og fremst er det dyrevernavloven av 1974 og forarbeidene til denne som er den sentrale rettskilden. Det kom i tillegg en forskrift om bruk av elektrisk strøm ved trening av hund 14.3.2008 som er relevant i forhold til en av oppgavens problemstillinger. I oppgavens første del er det hovedsakelig dyrevernavloven som blir benyttet. I den forbindelse har jeg måttet se på forarbeidene til dyrevernavloven, særlig Ot.prp. nr 27 (1973-1974). Det foreligger også en del høyesterettspraksis som belyser oppgavens problemstillinger. I andre del av oppgaven vil jeg se på forslaget til den nye loven om dyrevelferd, og hvilke endringer den vil medføre i forhold til dagens dyrevernavlov. Her er det høringen til den nye loven som har vært eneste kilden da det ennå ikke foreligger noen NOU. For å angi rettsstillingen i Sverige er det først og fremst djurskyddslagen, og forskrifter gitt i kraft av denne som er benyttet. Jordbruksverket har i tillegg gitt ut ”föreskriftsdokumentationen” som fungerer som forskriftens forarbeider.

Det finnes en god del rettspraksis om husdyr, også noe om hundehold, men ingen avgjørelser som direkte løser de spørsmålene oppgaven tar for seg.

Det har ikke vært noen enkel sak å fremskaffe litteratur om de ulike tema. Jeg har hatt god hjelp i Arne Frøslies kommentarutgave til dyrevernavloven, og Gösta Westerlunds ”Hundens lagbok” som gir en god fremstilling av noen av forskriftsbestemmelsene.

Det finnes noen artikler, men lite som omtaler rettstilstanden. Det jeg har funnet av artikler har først og fremst omhandlet den etiske siden ved spørsmålene. Det har med andre ord vært et helt begrenset tilfang av litteratur til oppgaven.

2.2 Metode

Før jeg starter med å behandle de rettskildene som foreligger finner jeg det nødvendig å si noe om metoden som blir anvendt i oppgaven. Juridisk metode blir her benyttet slik denne er beskrevet i Eckhoff¹. I og med at de problemstillingene som oppgaven tar for seg er på strafferettens område vil dette få betydning for hvordan man metodisk kan løse spørsmålene som oppgaven stiller. Når man løser spørsmål innenfor strafferetten står man ikke like fritt når det gjelder tolking av lover som vi kan gjøre på andre rettsområder, og det er spesielt analogier og utvidende tolkninger jeg tenker på i dette tilfellet. Slike tolkninger går ut på at man gir bestemmelsen større rekkevidde enn den har etter ordlyden. Det er vanlig å gjøre analogier og utvidende tolkninger innenfor mange rettsområder, men når det er snakk om noe så inngripende som straff så er adgangen til slike tolkninger begrenset.

En slik begrensning har sin bakgrunn i et av de grunnleggende prinsippene i strafferetten, legalitetsprinsippet, også kalt lovprinsippet. Prinsippet krever kort fortalt at ingen kan dømmes uten etter lov. Dette betyr at for å kunne straffe noen må man ha en lovhjemmel. Lovprinsippet er et av straffbarhetsvilkårene som må være oppfylt for at man skal kunne straffe noen. Det innebærer at dersom man ikke har hjemmel i lov kan man ikke straffe vedkommende selv om de andre vilkårene for å straffe er oppfylt. Prinsippet er nedfelt i Grunnloven § 96:

§ 96 "Ingen kan dømmes uden efter Lov, eller straffes uden efter Dom. Pinligt Forhør maa ikke finde Sted".

¹ Eckhoff (2001)

Bestemmelsen innebærer kort fortalt at det kreves hjemmel i lov for å kunne dømme noen, og straff må ilegges av en domstol. Metoden som er gjennomgått ovenfor setter rammene for min fremstilling og de tolkningene jeg foretar.

3 DYREVERNLOVENS HOVEDBESTEMMELSE

Før jeg går inn på de spesielle bestemmelsene i dyrevernaven finner jeg det hensiktsmessig å si noe om dyrevernavens hovedbestemmelse som er § 2. Grunnen til dette er at de andre bestemmelsene som dyrevernaven angir skal tolkes i lys av § 2. Bestemmelsen gir en generell anvisning på hvordan dyr skal behandles, og angir det overordnede formålet med loven. Innholdet i bestemmelsen gir et alminnelig direktiv om hvordan dyr skal behandles.² Bestemmelsen lyder slik:

”Det skal farast vel med dyr og takast omsyn til instinkt og naturleg trong hjå dyret så det ikkje kjem i fåre for å lida i utrengsmål”

Overtredelse av bestemmelsen gjelder både aktive handlinger og passivitet. Aktive handlinger kan være slag og spark, mens passivitet kan være å unnlata å gi dyr mat eller vann, og på denne måten påføre dyret lidelse eller skade. Enkelte handlinger og unnlatelser er nærmere presisert i de spesielle bestemmelsene i loven.

Det sentrale i bestemmelsen er at den beskytter mot den unødvendige lidelsen dyr blir påført, og ikke at dyr blir påført lidelse. Loven åpner altså for at dyr blir påført lidelse, men setter en grense der hvor lidelsen blir unødig.

Den første dyrevernaven ble gitt i 1935. Dagens dyrevernav er fra 1974. Hovedbestemmelsen § 2 som vi finner i dagens dyrevernav ligner den som var i 1935-loven, men denne loven manglet ” og takast omsyn til instinkt og naturleg trong hjå dyret”.

² Frøslie (1997) s. 25

Tilføyelsen av dette i 1974-loven medførte en skjerpelse av fra det generelle påbudet fra 1935-loven.

Det er etter § 2 ikke bare krav til å hindre at dyret blir lidende, men det innebærer også en plikt dersom det er fare for at dyret blir lidende, jf. ”*fåre for å lida*”, et såkalt føre-var-prinsipp. Frøslie skriver i sin kommentarutgave at dette begrepet må tolkes ”med smidighet”³. Han angir her et eksempel på en eier som ikke har nok fôr til dyrene for vinteren har overtrådt § 2, selv om dyrene på daværende tidspunkt ikke bærer preg av sultefôring. Det er nok diskutabelt om denne dyreeieren ville ha blitt straffet for overtredelse av § 2 i dag for ikke å ha fôr på lager. Tilgangen på fôr i dag kan skje raskt og er såpass stor at det er det her må kreves at dyreeieren sier at han heller ikke har noen planer eller mulighet om å skaffe fôr til dyrene sine for at han skal ha overtrådt § 2. Hva Frøslie mener videre med at bestemmelsen må tolkes ”med smidighet” er uvisst, og forarbeidene gir heller ingen anvisning på dette.

Begrepet ”*å lida i utrensmål*” vil si at dyret ikke skal utsettes for unødig lidelse. Vi ser her at dyrevernloven ikke gir noe vern mot at dyr lider. Er lidelsen dyret blir påført nødvendig vil den også være tillatt etter loven. Det er ikke til å unngå at dersom dyr skal tjene menneskers behov må de utsettes for en eller annen form for lidelse. I Frøslies kommentarutgave nevnes det for eksempel husdyr som blir påført mer eller mindre frihetsberøvelse, tvang og lidelse. Det er etter hans mening ikke til å unngå at dyr som holdes i slike situasjoner påføres ulempe og lidelse.⁴ Han sikter da til dyr som blir holdt både av økonomiske grunner, og de dyrene man har for mer selskabelig nytte. Vurderingen av om et dyr blir utsatt for unødig lidelse beror på en avveining av om dyret tjener et berettiget formål for mennesket, og at den lidelse dyret blir påført av den grunn må vike for dette formålet. Begrepet ”unødig lidelse” i § 2 må derfor fastlegges etter en avveining av de motstridende interesser som gjør seg gjeldende i det konkrete tilfelle.

Denne vage utformingen innebærer at det i mange tilfelle må foretas en skjønnsmessig vurdering. Vurderingen vil ofte være en avspeiling av de holdninger som råder i samfunnet og

³ Frøslie (1997) s. 29

⁴ Frøslie (1997) s.29

disse sees i sammenheng med hva ekspertene mener. I forhold til oppgavens problemstillinger kan slik nødvendig lidelse være for eksempel ved dressur. I noen tilfeller er det helt nødvendig at en hund blir påført lidelse for at den ikke skal jage vilt, eller fordi man ønsker en viss type atferd hos hunden som kan gi mennesker nytte. Dette er meget praktisk ved trening av for eksempel blindehunder og politihunder. Det har blitt hevdet at rettsprinsippet bør vendes om slik at det gir påbud om å beskytte mot all lidelse, ikke bare den unødige. Slik loven er utformet nå gjør dyrevernloven det mulig og rettmessig å påføre dyr lidelse⁵.

Unødig lidelse er altså nøkkelordet i all sammenheng når det gjelder dyrehold. Selv om et dyr blir utsatt for lidelse er dette ikke nødvendigvis et brudd på loven. Spørsmålet blir da hva som er unødig lidelse. Dette er et komplisert spørsmål, og må følgelig vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Frøslie tar opp dette i sin kommentarutgave. Han fremholder at man ikke alene kan bygge på eksperters eller husdyrholderes oppfatning av hva nødvendig lidelse eller ubehag er⁶. Det vil også kunne være sprik mellom hva loven godtar og det som dyrevernere mener er etisk forsvarlig. Grensen mellom ”rettmessig” lidelse og ”unødig” lidelse beror på et skjønn som må ”bygge på samfunnets oppfatning av hva som er akseptabelt og som ikke krenker alminnelige etiske eller estetiske holdninger”.⁷

Det er altså begrepet unødig lidelse i § 2 og de spesielle bestemmelsene for øvrig i dyrevernloven som det må tas utgangspunkt i for å finne ut om den type hundehold som oppgaven skal drøfte er i strid med loven. Faller ikke problemstillingen innunder den spesielle bestemmelsen som blir drøftet, kan den fremdeles drøftes i forhold til § 2. Dyrevernloven § 2 gjelder generelt, og vil kunne ramme alle handlinger eller unnlatelser som medfører at dyret blir påført unødig lidelse, jf. begrepet ”å lida i utreningsmål”.

⁵ Frøslie (1997) s. 31

⁶ Frøslie (1997) s. 30

⁷ Frøslie (1997) s.30

4 BRUK AV BUR TIL HUND INNE

4.1 Generelt om bruk av bur

Det er i de senere år blitt vanlig for mange hundeeiere å sette hunden i bur når den etterlates alene hjemme, eksempelvis når man drar på arbeid. Dette kan innebære at hunden i mange timer er stengt inne i buret som den ofte kun kan reise seg i og legge seg ned i. I tillegg er det for noen hundeeiere også vanlig å ha hunden i det samme buret hele natten gjennom. Det betyr i noen tilfeller at hunden holdes i buret nærmere 2/3 av døgnet. I det følgende skal jeg bruke de rettskilder som foreligger til å finne ut om slik bruk av bur er i strid med loven. Vi har som nevnt ingen bestemmelser som direkte løser denne problemstillingen, og det er heller ingen rettspraksis som løser spørsmålet direkte.

Mattilsynet har i samarbeid med Norsk Kennelklubb utgitt en brosjyre som gir generell informasjon om hundehold. I denne brosjyren er bur kun nevnt som soveplass, og at buret ikke skal brukes til avstraffelse og for å kunne ”stue” hunden bort når eieren ikke orker å ta seg av denne. Denne anvisningen gir først og fremst anvisning på bruk av bur i forbindelse med valper⁸. I Regjeringens uttalelser⁹ om norsk hundehold i dag nevnes det at bur har blitt populært de seneste årene. Buret blir brukt under transport og som en fast hvileplass i hjemmet sies det. Det nevnes også her at bruk av bur innebærer en risiko for ukritisk bruk, og at det brukes som et

⁸ http://www.mattilsynet.no/mattilsynet/multimedia/archive/00009/Hundebrosjyre_klikk_h_9863a.pdf

⁹ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/regpubl/stmeld/20022003/Stmeld-nr-12-2002-2003-/9/6/12.html?id=328526>

middel for å forhindre ugagn når hunden er alene i flere timer. Det er viktig å påpeke at denne brosjyren og regjeringens uttalelse om hundehold er kilder uten rettslig verdi, og retter seg mer mot den etiske siden ved bruk av bur.

4.2 Kan bruk av bur være i strid med dyrevernloven?

I følge Dyrevernlovens § 11 1.ledd, punkt 5. er det ikke tillatt å holde hunden varig bundet med kortere line enn 10 meter. Bestemmelsen lyder slik:

§ 11 Forbud mot visse måtar å fara fram mot dyr på.

”Det er forbode:

5. å halda hund varig bunden slik at han får stuttare line enn 10 meter.”

Begrepet ”varig” ble endret fra ”stadig” som var det opprinnelige forslaget, varig er ment å ha en litt annen betydning enn stadig. Departementet har tolket ”varig” til å være ”flere timer”¹⁰. Det har i tillegg vært tvil om bestemmelsen skal tolkes slik at hunden skal kunne bevege seg minst 10 meter, eller om bestemmelsen skal forstås slik at linen ikke får være kortere enn 10 meter.

Bestemmelsen var i det opprinnelige lovforslaget formulert slik:

”Det er forbudt å holde hund stadig bundet på slik måte at den får mindre bevegelsesfrihet enn 10 m.”¹¹

Bestemmelsen er nå formulert annerledes, jf. ”stuttare line enn 10 meter”, og Frøslie fremholder i sin kommentarutgave at denne omformuleringen innebar en skjerping av kravet i forhold til det opprinnelige forslaget, da bevegelsesfrihet på 10 meter kan oppnås med mindre enn 10 meter line.¹² Men det er fortsatt knyttet usikkerhet til hvordan denne bestemmelsen skal tolkes da forarbeidene er lite opplysende om nettopp dette.¹³

¹⁰ Ot.prp.nr. 27 (1973-1974) s. 13

¹¹ Ot.prp.nr. 27 (1973-1974)s. 50

¹² Frøslie (1997) s. 87

¹³ Uggerud (2005) s. 1088

Bestemmelsen gjelder imidlertid hunder som står bundet over lengre tid i kortere line enn 10 meter, og spørsmålet vi må stille oss her om vi kan bruke denne bestemmelsen på bruk av bur. På den ene siden kan man tenke seg at bestemmelsen kan brukes fordi et bur gir hunden atskillig mindre bevegelsesfrihet enn det en line på 10 meter gir. De fleste burene som blir brukt er utformet slik at hunden skal kunne reise seg og snu seg uten problemer, men den har ikke mulighet til å bevege seg noe utover dette.

Hensynet bak bestemmelsen i § 11 1.ledd punkt 5 er å påse at hunden får en viss bevegelsesfrihet dersom den står bundet over lengre tid. Ut fra et slikt hensyn kunne man tenke seg at bruk av bur ville kunne rammes av bestemmelsen. Ved bruk av bur er det nettopp det hunden blir utsatt for. Hunden får begrenset mulighet til å bevege seg fritt. En slik tolkning forutsetter imidlertid at man anvender lovbestemmelsen analogisk. I og med at vi befinner oss på strafferettens område vil en analogisk eller utvidende anvendelse av bestemmelsen være vanskelig, da den etter ordlyden kun tar sikte på hunder som står bundet.

Det er i tillegg verdt å nevne at dyrevernloven er fra 1974 og det må kunne antas at bruk av bur i det omfanget som foregår i dag mest sannsynlig ikke var en aktualitet da loven ble utformet. Hundehold i Norge har fått en helt ny dimensjon siden 1974, den har både blitt utvidet samtidig som kunnskap og holdninger til hundehold har hatt en utvikling siden loven trådte i kraft. Det ser dermed ut som om bruk av bur ikke rammes av bestemmelsen i dyrevernloven § 11 1.ledd punkt 5. Med bakgrunn i de rettskilder som til nå er gjennomgått er det lett å se at bruk av bur ikke er regulert i dyrevernloven. Etter ordlyden kan ikke § 11 1.ledd punkt 5 anvendes analogisk til å ramme bruk av bur. Det foreligger heller ingen rettspraksis som skulle tilsi en slik anvendelse av § 11 1.ledd punkt 5.

Det som er verdt å nevne i denne sammenhengen er at det er mange ulike meninger om bruk av bur og for enkelte hundeeiere er bruken helt normal, og mange ser ikke noe problem med dette. Mange mener til og med at det er bedre for en hund å stå i bur inne enn at den får bevege seg fritt rundt i huset når eieren er borte. Bruk av bur vil kunne være forsvarlig dersom det blir brukt riktig. Det vil blant annet stilles større krav til mosjon før hunden settes i bur enn om den ikke blir satt i bur, og det er som nevnt krav til størrelsen på buret som naturlig nok vil avhenge av hundens størrelse. Siden det mangler aktuell lovgivning og klare retningslinjer for bruk av bur, er det grunn til å frykte at dette fører til både feilbruk og misbruk som vil kunne utsette hunden for lidelse.

Dyrevernløvens § 2 skal beskytte dyr mot unødig lidelse. I avgjørelsen av om noe er unødig lidelse må et det foretas en skjønnsmessig vurdering. Det kan være mange momenter som er aktuelle i en slik vurdering. Vanligvis knyttes den lidelsen dyret blir utsatt for opp mot den nytten dyret gjør for mennesket. Det er etter bestemmelsen i orden at dyr utsettes for lidelse så lenge lidelsen kan begrunnes. Men det er ikke tillatt at lidelsen blir unødig. Hva som er unødig lidelse er ofte vanskelig å avgjøre, men det bør foreligge et misforhold mellom lidelsen dyret blir utsatt for og nytten dyret gjør for mennesket. Man kan tenke seg eksempel med bur. Hundeeier velger å la hunden sitte i bur mens eieren er på arbeid fordi den ellers vil bite i stykker inventar i huset, eller den står i vinduet og bjeffer slik at den forstyrrer naboene hele dagen mens eieren er borte. Dette vil ikke være i strid med § 2.

Men man kan tenke seg andre eksempler som vil være vanskeligere å begrunne ut fra mennesket nytte av dyret. Et eksempel kan være hunden som må sitte i bur hele dagen som kun blir sluppet ut en time om dagen. Eller man kan tenke seg hunden som ikke utvikler seg normalt fordi den sitter i bur, et eksempel kan her være at den får krokrygg som følge av for lite bur under tiden den har vokst. Her er vi over i tilfeller som kan rammes av bestemmelsen i § 2. Jeg kan vanskelig se

at slik behandling av hunden kan begrunnes ut fra menneskets interesser. En slik bruk av bur vil derfor kunne rammes av dyrevernløvens § 2.

5 HUNDER SOM BLIR ETTERLATT ALENE HJEMME

5.1 Generelt om temaet

De fleste som har hund er tvunget til å overlate hunden til seg selv store deler av dagen. Det jeg skal drøfte her er om dyrevernloven regulerer hvor lenge man kan etterlate en hund alene hjemme. Det samme spørsmålet melder seg der hunder står i luftegård hele dagen. I Sverige er det innført et krav om at hunder som står i luftegård skal luftes utenfor luftegården minst en gang om dagen¹⁴. Når det gjelder hunder som holdes inne er det i den svenske forskriften gitt retningslinjer om hvor ofte disse bør luftes. I Norge mangler vi en slik konkret regulering av disse spørsmålene. Spørsmålet blir da om disse situasjonene vil kunne rammes av allerede eksisterende bestemmelser i dyrevernloven.

5.2 Regulerer dyrevernloven dette temaet?

Dyrevernloven har en bestemmelse i § 5a som angår tilsyn og stell av dyr. Spørsmålet er om bestemmelsen kan anvendes på dette området. Det er § 5a nr. 2 som er aktuell i dette tilfelle. Bestemmelsen lyder slik:

”§ 5a Tilsyn og stell

Den som eig eller har i si varetekt husdyr, selskapsdyr eller dyr som er haldne i fangenskap på annan måte, herunder tamrein, eller som har tilsyn med slike dyr for eigar eller innehavar, skal syta for at:”

”2. dyret får forsvarleg tilsyn og stell, m.a. får stelt klør, hovar eller klauver.”

¹⁴ Föreskrift om hållande av hund och katt § 12.

Forarbeidene taler for det meste om problematikken rundt rovdyr som angriper dyr på beite. Altså at dyreeier må ha tilsyn med dyr på beite. Det er lite av dette som har relevans for oppgavens problemstilling. Den rettspraksis som foreligger gjelder for det meste husdyr. Det finnes noen avgjørelser som gjelder hunder, men disse omhandler andre problemstillinger enn de oppgaven tar sikte på å drøfte.

Spørsmålet vil her være om det å etterlate hunden alene hjemme og lufting av hunden kan gå under tilsyn og stell. Det er helt nødvendig for en hund å få luftet seg, både for at den skal kunne få gjort fra seg, få frisk luft, mosjon og få dekket sosiale behov ved å treffe andre hunder og mennesker.

Dyrevernloven § 5a 1.ledd nr. 2 retter seg generelt mot mangelfullt tilsyn og stell. Bestemmelsen innebærer en plikt for dyreholder til å påse at dyrene får tilstrekkelig tilsyn og stell. Brudd på bestemmelsen går ofte ut på at dyreholder har forholdt seg passiv med hensyn til å se til dyrene eller gi dem det stellet som kreves. Men det kan også i noen tilfeller være aktive handlinger som medfører brudd på bestemmelsen. Et eksempel på det er Rt -1993-1397. Her ble en mann dømt for brudd på § 5a) 1.ledd punkt 2 for å ha forsøkt å ta livet av hunden sin med rottegift for å få utbetalt en forsikringssum¹⁵. Han hadde gitt hunden en halvdel fôr og en halvdel rottegift over noen dager slik at den skulle dø. Hunden døde imidlertid av at mannens sønn avlivet hunden da han fant den i meget dårlig tilstand.

¹⁵ Handlingen var i tillegg et brudd på dyrevernloven § 9 som regulerer avlivning.

Det er vanskelig å oppstille generelle regler for hva som kreves for at dyr får ”forsvarleg tilsyn og stell”¹⁶. Her må det gjøres en vurdering i hvert enkelt tilfelle. Det som er klart er at det hører med til vanlig tilsyn og stell at oppholdsrom rengjøres regelmessig, og at dyrene rengjøres og klippes.¹⁷ Lovteksten sier direkte at klør, hover og klover skal stelles, men pelsstell vil også gå innunder bestemmelsen, jf. LB-2007-43536, som er gjennomgått nedenfor. Det er i forarbeidene også nevnt at parasittbekjempelse går under denne bestemmelsen, da det påpekes at dette er et område dyreeiere ikke vier tilstrekkelig oppmerksomhet mot. ”*Tilfredsstillende tilsyn og stell omfatter altså også en planmessig parasittbekjempelse*” heter det i proposisjonen¹⁸.

Jeg vil i det følgende gjennomgå noen av avgjørelsene for å vise rekkevidden av dyrevernloven § 5a 1.ledd nr. 2.

I Rt-1992-615 ble en 26 år gammel kvinne fradømt retten til å ha hund for en periode på 3 år. Saken var den at hun hadde to hunder på et loftsrom hvor det lå store mengder av avføring og urin på gulvet da det ble foretatt inspeksjon. Da det ble foretatt inspeksjon for annen gang var hele gulvet dekket av avføring og urin.

¹⁶ Frøslie (1997) s. 55

¹⁷ Frøslie (1997) s. 56

¹⁸ Ot.prp. nr. 27 (1973-1974) s. 32

I Rt-1994-1272 ble en 55 år gammel mann dømt til 60 dager fengsel (14 dager ubetinget) for overtredelse av dyrevernloven § 31, jf § 4 1.ledd og § 5 1.ledd nr 2. Han hadde holdt 60-81 hunder i overfylte oppholdsrom med dårlig luftsirkulasjon, og for en kortere periode 14 katter som også ble vanskjøtt. Hundeoppholdsrommene var ikke rengjort på en tilfredsstillende måte og de hadde fått minimal mosjon. En rekke av hundene hadde i tillegg fått massive blodlusangrep, håravfall, tannbelegg, hudutslett, allergi og rennende øyne.

LH-2005-56437: Her ble en kvinne dømt etter at tre av fem hunder døde av overoppheting under transport. Hun ble idømt en bot på 15 000 kr for overtredelsen. Her påpekte lagmannsretten at forsvarlig transport av hundene i varmt vær krevde hyppig lufting av hundene samt kontroll av temperaturen i kassene de ble fraktet i. Hun hadde dermed ikke oppfylt sin plikt etter dyrevernloven. § 5a nr 2 å påse forsvarlig tilsyn med hundene.

I LB-2007-43536 ble en kvinne fradømt retten til å ha hund i 5 år for overtredelse av dyrevernloven § 5a) 1.ledd nr. 2 og 4. Hun fikk i tillegg en bot på 4000 kr. Kvinnen hadde 16 storpuddler, 9 av disse var valper. Storpudlene hadde ikke fått nødvendig pelsstell på en stund, og flere av hundene hadde tover i pelsen og pels som hang foran øynene.¹⁹

Av avgjørelsene som er gjennomgått ovenfor er vel LH-2005-56437 den avgjørelsen som ligger nærmest problemstillingen om lufting av hund. Det ble her avgjort at hundeeieren hadde forsømt sin plikt etter § 5a 1.ledd nr. 2 ved at hun luftet hundene for sjeldent under transporten. Det vil likevel stille seg noe annerledes fordi denne saken fikk et så dramatisk utfall som den fikk, ved at tre av hundene døde som følge av den manglende oppfølgingen. Man kan stille seg spørsmålet

¹⁹ I denne avgjørelsen ble hun i tillegg dømt etter dyrevernloven § 5a 1.ledd nr. 4 for manglende veterinærtilsyn

om det i hele tatt hadde blitt noen sak ut av dette, om det kun var på det rene at hun ikke hadde luftet hundene og alle hundene hadde overlevd.

Problemstillingen i oppgaven dreier seg om det daglige tilsynet av hunder som dreier seg om trivsel, og ikke de ekstreme tilfellene. Det som skiller tilfellet i dommen og de tilfellene problemstillingen tar sikte på, er at tilfellene i dommen har vært lettere å oppdage. Tilfeller hvor hunder er innestengt i timer uten å bli luftet kan være vanskeligere å oppdage. Oppgaven består i å finne ut av om det kan oppstilles noen generelle retningslinjer for lufting av hunder. Etter de reglene jeg nå har gjennomgått kan jeg fastslå at det ikke finnes noen plikt for dyreeier til å gå luftetur med hunden sin. Dette forholdet reguleres ikke av dyrevernloven.

I Rt-1994-1272 ble mannen dømt både etter dyrevernloven § 5a 1.ledd punkt nr. 2 og § 4 som regulerer tilholdsrom for dyr. Dyrevernloven § 4 lyder slik:

§ 4: Tilhaldsrom

”Den som eig eller har i si varetekt husdyr, selskapsdyr eller dyr som er haldne i fangenskap på anna måte skal syta for at dyret har fullt tenleg tilhaldsrom der det er stor nok plass, høveleg varmt, nok lys og tilgang på frisk luft m.vv, alt etter trongen hjå det einskilde dyreslaget

Man skulle ut fra ordlyden tro at § 4 kun var ment for å ramme selve tilholdsrommet, og ikke tok sikte på noe utover selve rommet. Lovutvalget pekte på sin side på et annet moment i en uttalelse om dyrevernloven § 4:

”... Det kan for øvrig reises spørsmål om forsvarligheten av overhodet å holde visse dyrearter som selskapsdyr i trange byleiligheter med begrensede muligheter for lufting av dyra. Saken har imidlertid sosiale og psykologiske sider som en ikke finner å ville gå nærmere inn på. Men komiteen er av den oppfatning at kravene bør strammes på dette punkt, og at opplysning bør gis til eierne av slike dyr.”²⁰

²⁰ Ot.prp.nr.27 (1973-1974) s. 31

Her kommer Lovutvalget inn på problematikken med manglende lufting av selskapsdyr, da spesielt de som bor i trange leiligheter. Men de gjør ikke særlig mer enn å nevne dette i sin uttalelse, og jeg finner ikke grunnlag på bakgrunn av denne uttalelsen til at dyrevernloven § 4 skal kunne ramme tilfeller av manglende lufting. Frøslie mener det fortsatt er grunn til å vurdere dette spørsmålet ut fra de synsvinkler som lovutvalget antydet her.²¹ I tillegg til Rt-1994-1272 nevner han en sak fra Brønnøy herredsrett der en mann ble fradømt retten til å ha, eie eller passe hunder, katter og kaniner for et tidsrom av tre år. Dommen ble avsagt under dissens da rettens formann stemte for frifinnelse. Denne saken dreide seg om at mannen hadde holdt 11 hunder i en brakke på ca. 45 kvm. Brakken var tilgriset med avføring og urin, og det var ikke tilstrekkelig tilgang på frisk luft. Dette førte til en meget sterk lukt i brakken. Høyesteretts kjæremålsutvalg opphevet denne dommen, da de mente at dette var for knapp begrunnelse til å vurdere om lovanvendelsen var riktig når rettens flertall hadde funnet at lovbruddet var skjedd på ”serleg grov måte”²².

Slik det ser ut kreves det mye for at § 4 skal ramme tilfeller selv der forholdene er kritikkverdige. Dyrevernloven § 4 vil ikke kunne ramme tilfeller av manglende lufting ut fra problemstillingen oppgaven tar sikte på å drøfte.

Vi kan i forhold til hunder som blir etterlatt alene hjemme også tenke oss ekstremtilfeller som vil kunne rammes av hovedbestemmelsen § 2. Man kan tenke seg tilfeller hvor hundeeieren aldri lufter hunden sin, eller tilfeller der hvor lufting er minimal slik at hunden må gjøre fra seg inne slik at den på denne måten blir utsatt for unødig lidelse. Denne drøftelsen skjer da etter dyrevernloven § 2.

Her blir vurderingen om den lidelsen hunden utsettes for ved manglende lufting kan forsvares ut fra hundeeierens interesser. Det er vanskelig å si i hvilken grad hunden blir påført lidelse ved å bli etterlatt hjemme alene i mange timer. Dette vil blant annet avhenge av om hunden får mosjon

²¹ Frøslie (1997) s. 45

²² HR-1993-2120-S

før den blir etterlatt og i hvilken grad den blir stimulert når eieren kommer hjem. Vurderingen vil også påvirkes av hvilke holdninger samfunnet generelt har om lufting av hunder. Det er ikke uvanlig å se at hunder blir for det meste holdt i bånd eller i luftegård nærmest permanent. Bare i mitt nærmiljø har jeg to eksempler på at hunder blir holdt i luftegård permanent, og det til enhver årstid og i all slags vær. De holdes inne unntaksvis og blir aldri gått tur med. Selv om mange med meg vil si at dette er uforsvarlig hundehold, er det på langt nær sikkert at denne hundeeieren bryter med dyrevernloven § 2. Dyrevernloven § 2 vil kun ramme de tilfeller hvor forholdene er ekstreme, liknende de forhold som var grunnlag for saken i Rt-1994-272 som er nevnt ovenfor.

6 DRESSURMETODER

6.1 Generelt om dressur av hund

For at hunden skal læres opp til å kunne leve sammen med oss mennesker på en tilfredsstillende måte kreves trening. Det finnes mange metoder for opplæring av hunder. Noen metoder er mer inngripende enn andre i forhold til dyrevernsloven. Dette gjelder for eksempel bruk av elektriske halsbånd. I 1974 ble bruken av elektriske halsbånd drøftet. På den tiden ble disse halsbåndene benyttet for å trene opp tjenestehunder i politiet og i forsvaret. Resultatet ble at loven forbyr bruk av halsbåndene så lenge hunden ikke er i aktiv dressur, jf. dyrevernsloven § 11 1.ledd punkt 4. Bestemmelsen gjelder i utgangspunktet alle dressurhalsbånd. De mest kjente er elektriske halsbånd og bånd med innadvendte pigger. Det er blitt gitt en egen forskrift som regulerer bruken av de elektriske halsbåndene. Det finnes også andre metoder som hundeeiere kan ta i bruk for å dressere hundene sine. Det kan for eksempel være fysisk avstraffelse i form av slag, spark, løfte hunden etter strupen slik at den mister pusten, rykking i bånd osv.

6.2 Dyrevernavlovens regulering av dressur

Dyrevernavloven § 8 1.ledd punkt 7 tar sikte på ramme unormal og uvettig dressur.²³ Dette innebærer at det er tillatt at hunder dresseres, og til visse formål er dressur helt nødvendig. Bestemmelsen lyder slik:

”§ 8 Det er forbode:

7. å dressera eit dyr på slik vis at det kjem i fare for å lida eller verta skræmt i utrensmål.”

Vilkåret for at dressuren er forbudt er etter bestemmelsen at hunden kommer i fare for å lide eller bli skremt unødvendig, jf ”utrensmål”. Hva som er unødvendig lidelse eller skremsel for hunden blir en avveining mellom dressurmetoden og hvilket formål man har med dressuren. Det er i noen tilfeller helt nødvendig ut fra samfunnsmessige hensyn at hunder påføres lidelse eller blir skremt for å oppnå ønsket resultat med dressuren. Forarbeidene nevner her blant annet politihunder, blindehunder og lavinehunder.²⁴

Det er vanlig at fuglehunder og andre jakthunder blir dressert for ikke å jage sau og annet klovvilt ved hjelp av elektriske halsbånd. Det er ikke forbudt å bruke slike halsbånd, men dyrevernavloven § 11 nr. 4 forbyr bruk av dressurhalsbånd der hunden ikke er under aktiv dressur. Dyrevernavloven § 11 nr 4 må sees i sammenheng med § 8 nr. 7 da halsbånd og anvendelsen må oppfylle kravene som er angitt der. Dyrevernavloven § 8 1.ledd nr.7 tar etter ordlyden sikte på å ramme alle metoder som benyttes ved dressur som medfører unødig lidelse eller skremmer dyret unødig.

Det har vært stilt spørsmål om usynlig strømgjerder omfattes av § 11 1.ledd pkt. 4.²⁵ De såkalte ”Dog butterfly”- halsbåndene går ut på at hunden får støt gjennom et fjernstyrt halsbånd når den

²³ Frøslie (1997) s. 73

²⁴ Ot.prp.nr 27 (1973-1974) s. 12-13

²⁵ I Sverige reguleres dette i egen forskriftsbestemmelse. Jeg kommer tilbake til dette under oppgavens tredje del.

prøver å passere en forbudt grense²⁶. En slik forbudt grense vil vanligvis være rundt eiendommen der hunden beveger seg. Det veterinærmedisinske rettsråd kom i 1995 med en uttalelse angående dette spørsmålet. De mente at bruk av slike halsbånd ble omfattet av § 11 1.ledd punkt 4²⁷. I følge forarbeidene fremgår det at § 11 1.ledd punkt 4 skal gjelde alle former for dressurhalsbånd, også de elektriske.²⁸ Videre ble det uttalt at bruk av ” Dog butterfly” ikke ville komme under begrepet ”aktiv dressur” hvilket tilsa at bruken av dette halsbåndet som ”usynlig gjerde” måtte anses som lovstridig²⁹.

Dyrevernloven § 11 1.ledd punkt 4 regulerer bruk av dressurhalsbånd. Det finnes imidlertid andre metoder å dressere hunden på som ikke vil rammes av denne bestemmelsen. Det kan for eksempel være dressur i form av fysisk avstraffelse.

Tilfeller av ulik fysisk avstraffelse vil være aktuelt å drøfte i forhold til dyrevernloven § 8 1.ledd nr.7. Et slikt eksempel kan være en miniatyrhund som til stadighet får korrigert atferden sin gjennom at eieren rykker hardt i båndet. Det kan for eksempel være for å unngå at hunden trekker. Slik hard rykking kan på sikt medføre at hunden får nakkeskader. En større hund derimot vil nok ikke oppleve å få slike skader av rykking som en liten hund vil få. Denne metoden vil rammes av § 8 1.ledd nr. 7 dersom det gjelder en liten hund som får skader av slik rykking.

Videre vil tilfeller av slag, enten med hånd eller redskap, spark, tilfeller der eier løfter hunden etter strupen også kunne rammes av § 8 1.ledd nr. 7. Bestemmelsen tar som nevnt sikte på ramme den unormale og uvettige dressuren, og den fysiske dressuren kan ofte bli både unormal og uvettig. Eieren som dresserer hunden ved hjelp av hard fysisk dressur prøver å oppnå eller avvise en viss type atferd hos hunden, men metoden vil ofte i tillegg kunne være et uttrykk for egen aggresjon og fortvilelse over at hunden ikke vil lyde. Det er liten tvil om at slike metoder kan medføre både lidelse og skremsel hos hunden. I § 8 1.ledd nr.1 er det en egen bestemmelse som forbyr å sparke og slå dyr. Denne bestemmelsen vil også kunne ramme tilfeller som beskrevet

²⁶ Denne forbudte grensen er ikke synlig for hunden.

²⁷ Det veterinærmedisinske rettsråd: Årsberetning 1995 s.119

²⁸ Innst O nr 3 1974-1975.

²⁹ Det veterinærmedisinske rettsråd: Årsberetning 1995 s.119

ovenfor. Når det gjelder slag i henhold til § 8 1.ledd nr. 1 er det ramset opp en rekke gjenstander som det er forbudt å slå med, og den gjelder således ikke all form for slag. Bestemmelsen lyder slik:

§ 8. Forbud mot visse måtar å fara fram mot dyr på.

Det er forbode:

1. å sparka dyr eller å slå dyr med staur, med reip eller reim som det er knute eller noko liknande på, eller å slå med noko anna som kan gjera dyret like vondt,

Det er også et krav om at dersom man slår dyret med noe annet enn det bestemmelsen nevner, må det gjøre dyret like vondt. En vanlig ”ørefik” vil ikke kunne rammes av denne bestemmelsen. Jeg tror neppe en liten dult borti hunden med foten vil kunne rammes av bestemmelsen, da det etter ordlyden tyder på at det kreves at det skjer med en viss styrke.

Det vil også her være slik at tilfeller som ikke rammes av §§ 8 1.ledd nr.1 og 7 og 11 1.ledd nr.4 vil kunne rammes av hovedbestemmelsen i § 2. Vurderingen skjer da knyttet opp mot hundeeieres interesse i den dressur som utføres, og lidelsen hunden blir påført ved dressuren. Lidelsen hunden blir påført må ikke være unødvendig vurdert opp mot hundeeierens nytte av dressurmetoden som blir benyttet. Dressur vil alltid ha det formål å få hunden til å opptre på en viss måte eller til å slutte med en viss type atferd. Hundeeieren vil i de fleste tilfeller si seg berettiget til å drive en viss type dressur ved at han har dette formålet. Men det kan likevel ikke være slik at en hver metode skal kunne benyttes for at ønsket atferd skal oppnås. Det må sees i sammenheng med den lidelsen hunden eventuelt blir påført under treningen. Slik lidelse kan for eksempel være at hunden blir løftet etter strupen slik at den ikke får puste. De ekstreme tilfellene av dressur som ender opp med at hunden får synlige skader som følge av trening vil rammes av dyrevernloven § 2.

I tillegg til dyrevernlovens bestemmelser om dressur ble det den 14.3.2008 gitt en forskrift fra Landbruks- og matdepartementet som regulerer bruk av elektrisk strøm ved dressur av hund. Formålet med denne forskriften er at bruk av strøm under trening ikke skal føre til at hunden blir

skremt eller kommer i fare for å lide unødig, jf. forskriftens § 1. Forskriften forbyr bruk av elektrisk strøm ved trening av hund, med unntak av ved nødvendig aversjonstrening jf. § 3.

Bestemmelsen lyder slik:

§ 3. Forbud

”Det er forbudt å bruke utstyr på hund som medfører at hunden kan utsettes for elektrisk strøm. Unntak gjelder for nødvendig aversjonstrening av hund mot jaging av beitedyr, tamrein og klovvilt når treningen utføres av personer som tilfredsstillter kompetansekravene i denne forskrift.

I forskriften menes med aversjonstrening trening som påfører hund ubehag for å hindre eller avlære en adferd”.

Det gjøres i forskriften unntak for bruk av elektrisk strøm ved nødvendig aversjonstrening. Aversjonstrening går ut på at man påfører hunden ubehag for fjerne eller hindre uønsket atferd. I tilfeller hvor den brukes for å hindre hunden fra å jage beitedyr, tamrein og klovvilt er bruken av elektrisk strøm ansett som nødvendig, og rammes derfor ikke av forskriften, jf. § 3.

Hva som er nødvendig aversjonstrening vil bero på en vurdering i det enkelte tilfelle, men det må i alle tilfelle være slik at den må ha et berettiget formål. Det eneste berettigede formål er å forhindre jakt på beitedyr, tamrein og klovvilt. Det vil ikke være et berettiget formål dersom strøm brukes for å hindre bjeffing, få hunden til å komme på innkalling, ikke løpe etter biler eller annet.

Forskriften skal ramme bruk av elektrisk strøm ved all form for opplæring, trening og bruk av hund, jf. § 2.

§ 2. Virkeområde

”Forskriften gjelder bruk av elektrisk strøm ved all form for opplæring, trening og bruk av hund.”

Det er i tillegg et krav etter forskriften at slik trening utføres av kompetente personer, jf. § 4. Dette gjelder da den trening som er ansett som nødvendig aversjonstrening.

§ 4. Kompetansekrav

”Personer som skal utføre aversjonstrening skal ha erfaring med dressur av hund og gjennomgått og bestått utdanning i aversjonsdressur. Utdanningen må omfatte grunnkurs på minimum 24 timer i hundeadferd og aversjon, teoretisk kurs i gjeldende dyrevernbestemmelser og aversjonsdressur samt praktisk opplæring i aversjonsdressur gitt av en kompetent og erfaren instruktør. Kandidaten skal deretter under vurdering av en slik instruktør gjennomføre og bestå en praktisk test i aversjonsdressur, der flere hunder og hunderaser benyttes.

Kompetansen skal vedlikeholdes gjennom oppgraderingskurs. Dokumentasjon for kompetansen skal kunne framlegges for tilsynsmyndigheten.

Instruktøren som gir den praktiske opplæringen samt tilrettelegger og vurderer den praktiske testen må kunne dokumentere egen kompetanse på og omfattende erfaring med aversjonsdressur.

Kurstilbyder plikter å registrere utdanningsopplegget, herunder oppgraderingskurs, i Mattilsynet. Kravet om 24 timer grunnkurs gjelder ikke personer som har gjennomgått utdanning og bestått en praktisk test før den 1. januar 2006.”

Bestemmelsen stiller krav om minimum 24 timers grunnkurs, hvor man blir opplært i hundeadferd, aversjon, dyrevernlovens bestemmelser og praktisk opplæring med erfaren og kompetent instruktør. Man må også vedlikeholde kompetansen ved å gjennomføre oppgraderingskurs. Den som holder kurset registrerer vedkommende og den gjennomførte treningen hos Mattilsynet.

Utstyret som instruktøren bruker plikter han å kontrollere. Kontrollen går ut på at personen må påse at utstyret er egnet til formålet og fungerer etter hensikten. Bruken skal i tillegg tilpasses treningssituasjonen og den enkelte hund, jf. § 5.

§ 5. Kontroll og bruk av utstyr

”Personer som skal utføre aversjonstrening har ansvar for å kontrollere at utstyr som brukes til aversjonstrening av hund er egnet til formålet og fungerer etter hensikten, og at bruk av slikt utstyr tilpasses treningssituasjonen og den enkelte hund.”

I henhold til § 6 er brudd på forskriften straffbart, jf. dyrevernloven § 31 1.ledd.

7 OVERVEKT HOS HUND

7.1 Generelt om overvekt hos hund

I en artikkel i Aftenposten 1.9.2007 med overskriften: Hundene våre eser ut, fremgår det at i Storbritannia er 1/3 av alle hunder overvektige. I USA er det allerede blitt tilgjengelig slankemedisiner for hunder for å få bukt med problemet. Problemet skyldes i følge artikkelen at hundene gis for mye godbiter i form av menneskemat, og hundene får i tillegg til denne ekstra tilførsel av energi alt for lite mosjon. Konsekvensen er at hundene blir syke på grunn av overvekt.

En lignende artikkel var også å finne i Fredrikstad blad 21.2.2008 hvor det i følge en hundefysioterapeut er et stort problem med fete hunder også i Norge. I følge henne fører overvekt til svekket livskvalitet, tristhet, mindre energi og i verste fall alvorlig sykdom.

Veterinær David Norheim har redegjort for denne problematikken i en artikkel publisert på www.norskemagasinet.com. I følge han lider 20- 30 % av alle hunder i Norge av overvekt. Han påpeker også helseskadene ved fedme, men mer inngående enn de artiklene som er nevnt ovenfor. Grensen for overvekt er nådd når hunden veier 15 % mer enn det som er normalvekt for den enkelte rasen, og i tillegg vil det være vanskelig å identifisere ribbein på en overvektig hund. Slik overvekt kan ifølge Norheim føre til diabetes, hudproblemer, kroniske ledd og ryggskader, hjerte- og lungesykdommer, kreft, leverskader og magedreining. Det vil også innebære en økt risiko ved anestesi og kirurgiske inngrep. Overvektige hunder vil også ha mindre livsglede, økt følsomhet for varme, trøtthet, dårlig kondisjon og dårlig humør.³⁰

³⁰ www.norskemagasinet.com

7.2 Er overvekt hos hund i strid med dyrevernsloven?

Bestemmelsen som er relevant her er dyrevernsloven § 5a 1.ledd punkt 1.

Den lyder slik:

”Den som eig eller har i si varetekt husdyr, selskapsdyr eller dyr som er haldne i fangenskap på annan måte, herunder tamrein, eller som har tilsyn med slike dyr for eigar eller innehavar, skal syta for at:

1. dyret får nok og godt nok fôr og vatn, alt etter trongen hjå det einskilde dyret.”

Bestemmelsen innebærer at hunden skal får nok og godt nok fôr og vann. Det stilles her krav til mengde og kvalitet på både fôr og vann.³¹ Det er også et tillegg i bestemmelsen om at behovet skal tilpasses det enkelte dyr³². Når det gjelder hunder vil dette avhenge av rase, størrelsen forøvrig, alder og aktivitetsnivå. Ut fra hvordan bestemmelsen er utformet er den mest siktet inn på at dyret ikke skal sulte og tørste. Problemene som viser seg blant hunder i dag er det stikk motsatte. Mange hunder får for mye mat, og mange får også feil type mat. Mange gir hundene sine ukritisk mat vi mennesker koser oss med. Denne maten inneholder ikke bare for mye energi i forhold til hundens behov, men er ofte tilsatt mye salt som kan være direkte skadelig for hundens fordøyelsessystem. Godt nok sikter til kvaliteten på fôret. Man kan da spørre seg om det da vil være tillatt å gi hunden mat som skader dens organer. Et meget praktisk eksempel i denne sammenhengen er sjokolade. Mange har brukt og bruker fortsatt sjokolade som godbit til hunden sin. Sjokolade inneholder stoffet theobromin som selv i små mengder kan gi hunden uregelmessig puls og åndedrett, samt forårsake spontane indre blødninger.³³

³¹ Frøslie (1997) s. 50

³² Frøslie (1997) s. 50

³³ <http://www.akita.no/SU/Foerstehjelp%20for%20hund.pdf>

Samme spørsmål kan man stille dersom man gir hunden fet mat eller overskudd av mat som resulterer i at hunden blir overvektig, som igjen kan medføre en rekke livstilssykdommer som diabetes, hjerte- og lungesykdommer, hudsykdommer osv. Er dette vanskjøtsel på lik linje med sultefôring selv om hensikten fra eier er alt annet enn å påføre hunden lidelse? I disse tilfellene kan det snarere være slik at eieren tror den er snill mot hunden ved og la den ta del i familiens måltider og matvaner for øvrig.

Da loven ble til i 1974 baserte denne seg på loven fra 1935, og da bygget loven på den forutsetning at det eneste eller det mest nærliggende fôringsproblem var sultefôring³⁴. Men en uttalelse som likevel er av interesse dreier som om kvaliteten på fôret, og denne har betydning med hensyn til problemstillingen.

Fra forarbeidene (Ot.prp.3 1935 s.6):

*”Dyret skal fôres forsvarlig. Det må således ikke anvendes fôr som er direkte skadelig eller ikke passer for dyret, fôrslag som i det store og hele er ufordøielig eller som erfaringsmessig påfører dyret forgiftning.”*³⁵

Her sies det klart at dersom fôret er skadelig for dyret skal det ikke anvendes, og det må kunne forstås slik at dersom slikt fôr blir benyttet vil det være i strid med § 5a nr. 1. Denne uttalelsen vil også ramme tilfeller der matvarer fører til forgiftning, og her er det som nevnt tidligere sjokolade som kan føre til forgiftning hos hunden.

³⁴ Frøslie (1997) s. 50

³⁵ Ot.prp. nr 3 (1935) s. 6

Det er mulig det lå andre motiv bak denne uttalelsen enn det som er nevnt ovenfor, men det viser likevel at skadelig og feil mat for dyret rammes av § 5a) 1.ledd nr.1.

Arne Frøslie nevner også problematikken i forhold til overføring i sin kommentarutgave³⁶. Han nevner at det er snarere det som er problematikken i vår tid, og ikke den som gamle loven la til grunn. Rettspraksis på området dreier seg først og fremst om mangelfull fôring.

Men han nevner at det fortsatt kan være problemer med mangelfull fôring på kenneler og pensjonater³⁷. Det foreligger ingen avgjørelser om dyr som har blitt syke eller har avlidd på grunn av overvekt.

Overvekt hos hund var mest sannsynlig ikke noen aktuell problemstilling da forarbeidene til 1974-loven ble utarbeidet. Spørsmålet blir om overvekt kan rammes av § 5a) 1.ledd nr. 1 selv om både forarbeider og rettspraksis retter seg i stor grad mot dyr som er avmagret eller har sultet i hjel. Etter ordlyden er kravet ” nok og godt nok” fôr. I følge forarbeidene henspeiler dette seg ikke bare til mengde fôr, men også kvaliteten på fôret. Dyret skal ikke gis fôr som er direkte skadelig for dyret eller medfører forgiftning. Spørsmålet blir da om dette gjelder i tilfeller hunden blir syk av overvekt. Vi befinner oss som nevnt på strafferettens område, og vi trenger en klar lovhjemmel for å kunne straffe. Etter ordlyden så er det et krav om at fôret skal være av en viss kvalitet og ikke skade dyret. Det er liten tvil om vanlig mat som vi mennesker spiser i mange tilfeller er skadelig for hunden, og i alle tilfeller vil for mye mat, uansett kvalitet, være skadelig fordi den medfører overvekt. Spørsmålet blir så om vi kan gi bestemmelsen slik rekkevidde at den rammer tilfeller av overvekt?

Dersom § 5a 1.ledd nr. 1 skal ramme overvekt må det i så fall bero på en utvidende tolkning av bestemmelsen. Det vil her kunne knytte seg problemer i forhold til lovprinsippet. I tillegg finner man ingen direkte støtte for en slik tolkning i forarbeidene, da overvekt ikke er nevnt som et mulig fôringsproblem. Videre er rettspraksis taus når det gjelder overvekt og dets mulige

³⁶ Frøslie (1997) s. 50

³⁷ Frøslie (1997) s. 52

skadevirkninger. Resultatet etter å ha gjennomgått rettskildene vil være at overvekt hos hund ikke rammes av § 5a) 1.ledd nr.1.

Dersom de spesielle bestemmelsene i dyrevernloven ikke rammer tilfellet, kan man vurdere tilfellet opp mot dyrevernlovens § 2. Vurderingstemaet etter denne bestemmelsen er om lidelsen er unødig. Lidelsen er unødig når den ikke kan forsvares ut fra den nytten den tilføre mennesket. Vi kan her tenke oss ekstremtilfeller ved overvekt, det kan eksempelvis være dachsen som blir så overvektig at magen sleper i bakken slik at den får smertefulle sår eller miniatyrhunden som blir så tung at den bryter beina. Dette er begge ekstreme tilfeller, men de kan fullt ut forekomme. Kombinasjonen for mye mat og for lite mosjon kan få slike konsekvenser for enkelte hunder. Det er da klart at slike tilfeller vil påføre hunden lidelse, og denne lidelsen kan vanskelig rettferdiggjøres med at den utgjør nytte for mennesket. I slike tilfeller vil det i tillegg være enkelt for hundeeieren å se at hunden lider, da den blir påført ytre skader som er lett å se. Det er vanskeligere i de tilfeller hvor hunden får indre skader som følge av overvekt.

8 REAKSJONER VED BRUDD PÅ DYREVERNLOVEN

8.1 Hvilke reaksjoner har vi?

Dyrevernloven § 31 inneholder en straffetrussel. Bestemmelsen lyder slik:

”Bryt nokon med vilje eller i aktløyse føresegn gjeven i eller i heimel i denne lova, vert han straffa med bot eller fengsel i opptil 1 år. Er brottet grovt, kan straffa vera bot eller fengsel i opptil 3 år.”

Straffen er altså bøter og/eller fengsel i opptil 1 år ved brudd på dyrevernlovens bestemmelser. Dersom bruddet er grovt kan straffen være bot og/eller fengsel i opptil 3 år.

I tillegg kan man straffes med fengsel inntil 2 år dersom man ved gjentatte tilfeller er dømt for brudd på noen av dyrevernlovens bestemmelser, jf. straffeloven § 61 1.ledd, jf. § 1 1.ledd.

Dyrevernloven § 32 hjemler rettighetstap.

§ 32 Frådøming av rett til å ha med dyr å gjera.

”Har nokon på serleg grov måte eller meir enn ein gong brote føresegn gjeven i eller med heimel i denne lova, kan han, for alltid eller for ei tid, frådømast retten til å eiga, ha, bruka, handla med og slakta dyr, til å stella dyr eller retten til å drive jakt og fangst. Domen kan gå ut på at den skuldige vert frådømd ein eller fleire av desse rettane eller alle og kan avgrensast til å gjelda berre sume dyreslag. Retten kan frådømast endå om dei subjektive vilkåra for straff ikkje er til stades.”

Rettighetstapet er imidlertid ikke regnet som en straffereaksjon, jf. Rt-2003-1750.

Her uttalte Høyesterett følgende om påstanden om at rettighetstapet skulle regnes som straff:

”Jeg tilføyer for øvrig at jeg deler påtalemyndighetens syn at krav om tap av retten til å holde husdyr etter dyrevernloven § 32 ikke kan anses som straff etter norsk intern rett. Jeg peker her på at bestemmelsen om rettighetstap etter dyrevernloven § 32 faller utenfor den formelle definisjon av straff i straffeloven § 29 - § 33, og at rettighetstap etter dyrevernloven kan idømmes selv om de subjektive vilkår for straff ikke foreligger, jf. § 32 første ledd siste punktum. Dernest er det flere steder i forarbeidene fremhevet at formålet med rettighetstapet er å avverge videre dyrehold i tilfeller der en person har vist seg uskikket til dette. Således trekker også formålet med tiltaket klart i retning av at dette ikke er straff.”

Rettighetstapet består i at man blir fradømt retten til å ha dyr, enten for en tidsbestemt periode eller for all fremtid. Det kan gjelde for en bestemt eller bestemte dyrearter, eller det kan gjelde alle dyr. En slik reaksjon kan kun ilegges ved dom, og det er ikke hjemmel for noen forvaltningsmessig fradømmelse av denne retten. Rådet for dyreetikk uttalte i 1996 at dette heller ikke er ønskelig.³⁸

Kriteriet for å bli idømt rettighetstap er enten at overtredelsen er skjedd på ”serleg grov måte” eller ”meir enn ein gong”. Når det gjelder kravet til ”meir enn ein gong” stilles det her ikke krav om at tidligere forhold er konstatert ved straffedom, jf. Rt-1992-615. I denne saken ble en kvinne idømt rettighetstap for vanrøkt av to hunder. Dyrevernemnda hadde ved en tidligere anledning anmeldt forholdet og informert kvinnen om at det kunne bli gjort ytterligere inspeksjoner. Da de igjen avdekket samme forhold som sist var dette nok til å frata henne retten til å holde hund for et tidsrom på 3 år.

³⁸ Rådet for dyreetikk: Dyrehold og ansvarshavendes egnethet. Uttalelse juni 1996.

9 NY LOV OM DYREVELFERD

9.1 Bakgrunnen for det nye lovforslaget

Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen gitt uttrykk for at de skal prioritere dyrevelferd. I denne forbindelsen har det blitt bestemt å lage en ny lov om dyrevelferd.

Formålet med loven er å gi dyrene et vern ut i fra faglig viten og med utgangspunkt i hva som er i dyrenes interesse³⁹.

Siden det har skjedd en utvikling av kunnskap om dyr de senere årene, har regjeringen sett behovet for en ny lov som er mer i tråd med den kunnskapen man i dag sitter på. I tillegg til at man har skaffet seg mer kunnskap har det også skjedd holdningsendringer siden den gamle loven ble vedtatt i 1974. Målene for den nye loven er angitt i den såkalte dyrevelferdsmeldingen (St.meld. nr 12 (2002-2003)):

”En lov som i større grad gir overordnede rammer for god dyrevelferd, en presisering av dyrs rettigheter og status, utreder nødvendige hjemler for mer effektivt kunne forebygge tragedier som skyldes manglende tilsyn og stell og presisere lovens virkeområde i forhold til ulike dyrearter og foreta en grenseoppgang i forhold til andre lover.”

Den nye loven har som mål å bidra til en rekke viktige endringer i forhold til dagens lov.

³⁹ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf

Blant annet skal myndigheten til å frata en dyreeier retten til å ha dyr legges til Mattilsynet slik at man ikke er avhengig av en fellende dom slik som situasjonen er i dag. Det innebærer at det vil bli enklere å frata dyreeiere retten til å ha dyr siden man slipper å gå veien om domstolene. Den vil også inneholde mer utfyllende og generelle krav til dyrs levested, i tillegg til mer generelle krav til dyreholders tilsyn med og stell av dyr.

Departementet ønsker å bytte ut begrepet ”unødig lidelse” som etter deres mening er for upresist, jf. dyrevernsloven § 2. Endringene består i å tydeliggjøre en plikt til og både behandle dyr godt og forebygge fare for unødvendig påkjenninger og belastninger. Det er ikke meningen å beskytte mot enhver påkjenning. Det viktige er at målet skal være å unngå de påkjenninger som er unødvendige og uakseptable for dyret. Begrepet unødig beholdes, men lidelse byttes ut med påkjenninger og belastninger. Spørsmålet er så om dette vil utgjøre noen realitetsforskjeller når loven skal praktiseres. Meldingen gir ingen svar på dette spørsmålet.

Det foreslås at det skal tas hensyn til dyrets fysiske og mentale behov ut fra deres egenart, og dets evne til å ha positive og negative opplevelser. Her skal det vurderes ut fra art, og også individuelle ulikheter innenfor den enkelte art. En slik utforming vil nok som i dag innebære at det må foretas en konkret vurdering av om dyret har blitt utsatt for en unødig påkjenning eller belastning, slik det i dag er når man vurderer om dyret har blitt utsatt for unødig lidelse. Dette kan sammenliknes med det som den nåværende dyrevernsloven beskriver som ”naturleg trong og instinkt”.

9.2 Endringer i den nye loven i forhold til oppgavens problemstillinger

9.2.1 Medfører loven noe nytt i forhold til bruk av bur?

I den nye lovens § 22 stilles det krav til dyrets levested.

Bestemmelsen skal lyde slik:

”Dyreholder skal sikre at dyr holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov, herunder gir mulighet for stimulerende aktiviteter, bevegelse, hvile og annen naturlig atferd. Dyrers levested skal fremme god helse og kondisjon og bidra trygghet og trivsel. Dyr skal beskyttes mot ugunstige værforhold og ha adgang til egnet og trygt tilholdsrom utenom normal beiteperiode.”

Det skal i følge høringen også påhvile eier et ansvar for å gi dyret riktig stell, levested og liknende ved hold av familie – og hobbydyr. Det påpekes i høringen at det er utfordring å få forskrifter om hold av familie- og hobbydyr til nå, og at det heller ikke forventes å bli utfordring noe de kommende årene heller⁴⁰. Unntakene her er dyrepensjonat, store hundehold og hold av spesielle konkurransehunder.⁴¹ Det er derfor vanskelig å si om den nye loven vil gi oss klarere retningslinjer hva angår de problemstillingene som oppgaven tar for seg.

9.2.2 Medfører loven noe nytt for regelmessig lufting av hunder?

Det er ikke kommet forslag til noen bestemmelser som direkte oppstiller noen regel om dette. Og det er som nevnt ikke ventet noen forskrifter om familie- og hobbydyr i nær fremtid heller.

⁴⁰ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.38

⁴¹ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.38

Det nevnes i høringen under merknader til bestemmelsene at lovens § 23 1.ledd a) skal innebære en plikt for dyreeier til å påse at dyret ikke blir etterlatt på et sted eller over et tidsrom som ikke er forsvarlig⁴².

Bestemmelsen skal lyde slik:

§ 23 Tilsyn, stell og fôring

”Dyreholder skal sikre at:

a) dyr får godt tilsyn og stell, herunder godt renhold,

Det vil være i strid med denne bestemmelsen å etterlate en hund i bil i sommervarmen⁴³.

Bestemmelsen vil også ramme de tilfeller der dyreeiere avslutter dyrehold ved å etterlate familie- og hobbydyr ved å overlate de til seg selv i naturen⁴⁴. Det er de to eksemplene som er nevnt eksplisitt i forslaget, men det er klart at bestemmelsen også vil kunne ramme andre tilfeller.

Dette vil i så fall bero på en skjønnsmessig vurdering i hvert enkelt tilfelle av hva som anses å være forsvarlig sted eller tidsrom. Slik jeg ser det åpner den nye loven i større grad opp for at tilfeller av hunder som blir etterlatt alene hjemme vil bli rammet av bestemmelsen. Men det vil i likhet med dagens lov fortsatt bero på en skjønnsmessig vurdering, da det ikke kan utledes noen plikt til å lufte hunden direkte av ordlyden.

9.2.3 Den nye lovens regulering av dressur

Den nye bestemmelsen skal lyde slik:

§25: Trening, fremvisning, underholdning og konkurranser

”Dyr under trening og dyr som brukes til fremvisning, underholdning eller konkurranser skal:

⁴² http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s. 90

⁴³ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.32

⁴⁴ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.32

- a) være i stand til å gjennomføre aktiviteten uten å bli utmattet eller skadet,
- b) ikke utsettes for eller være påvirket av midler eller behandling som kan gjøre aktiviteten dyrevelferdsmessig uforsvarlig,
- c) ikke med hensikt påføres frykt, skade eller annen lidelse, og
- d) ikke brukes i kamp med andre dyr eller mennesker.”

”Kongen kan i nærmere forskrifter om trening, fremvisning og konkurranser mv., herunder stille krav om særskilt tillatelse eller forby ulike former for slik aktivitet, forby bruk av visse dyrearter, og forby visse former for midler og behandling.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra første ledd i forbindelse med visse typer trening.”

Det er bestemmelsens bokstav c) som er relevant i forhold til min problemstilling.

Bestemmelsens bokstav c) tar sikte på aktiviteter, midler og metoder som benyttes i den hensikt å påføre dyret frykt, skade eller annen form for lidelse. Mange former for trening og bruk av dyr til fremvisning, underholdning og konkurranser kan gi grad av frykt, skade eller annen lidelse som konsekvens. Bestemmelsen vil ramme bruk av strøm og andre midler og metoder som i seg selv påfører dyret vesentlig ubehag og smerte, eller kan medføre mentale endringer eller skader⁴⁵. Forslaget ramser opp elektriske halsbånd, pigghalsbånd og andre fysiske midler som eksempler på slike metoder. Bestemmelsen viderefører gjeldende rett da dette er regulert i dyrevernsloven §§ 8 1.ledd nr. 7 og 11 1.ledd punkt 4.

Elektriske halsbånd til hund benyttes innenfor jaktmiljøet for å hindre at jakthunder jager bufe og klovvilt. I dag drives denne form for dressur av autoriserte personer i regi av Norges jeger og – fiskerforbund (NJFF). NJFF utdanner og autoriserer instruktører som kan foreta slik dressur. Her er formålet ikke bare å hindre uønsket atferd hos hunden, men å beskytte bufe og klovvilt fra å bli jaget med de belastninger dette kan medføre. Departementet mener derfor at bruk av strømhalsbånd under slik dressur skal være legitimt så lenge de som driver med det har den

⁴⁵ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.94

kunnskapen som kreves for at det skal bli benyttet på riktig måte⁴⁶. Når det gjelder slik bruk av strøm medfører ikke forslaget noe nytt i og med at det nå følger av forskrift om elektrisk trening av hund som trådte i kraft 14.3.2008 at trening med strøm kun får skje i regi av autoriserte personer.

9.2.4 Medfører den nye loven noe nytt ved overvekt hos hund?

I forslaget til den nye loven er det i § 23 inntatt en bestemmelse som skal regulere tilsyn, stell og fôring. Den vil lyde slik:

§ 23 Tilsyn, fôr og stell

”Dyreholder skal sikre at:

- a) dyr får godt tilsyn og stell, herunder godt renhold,*
- b) fôr, beite og vann er av god kvalitet, dekker dyrets behov for næring og væske og fremmer god helse og velferd. Dyr skal ikke tvangsfôres eller tvangsvannes, med mindre det skjer av dyrehelsemessig grunn,*
- c) dyr beskyttes mot skade, sykdom, parasitter, predatorer og andre farer. Syke og skadde dyr skal gis forsvarlig behandling og avlives om nødvendig,*
- d)spredning av smitte begrenses, og*
- e) dyr, der det er relevant, blir tilstrekkelig tamme til å kunne håndteres og stelles på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.”*

”Kongen kan gi nærmere forskrifter om tilsyn, stell og fôring.”

Den nye bestemmelsen i lov om dyrevelferd skal sammen med § 22 bidra til at dyr skal få tilstrekkelig for, stell og tilsyn i tillegg til et egnet miljø som dyret har gode muligheter for å tilpasse seg og trives i.

⁴⁶ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.95

Forslaget pålegger dyreholder en plikt til å sørge for at dyrene får godt tilsyn og stell, samtidig som de gis nødvendig beskyttelse mot skade, sykdom, parasitter, predatorer og annen fare. Når mennesker holder dyr, har de også et særskilt ansvar for dyrenes ve og vel. Målet er at dyrene skal holdes godt og ikke bare beskyttes mot forskjellige former for lidelse. Igjen ser vi at formålet med loven skal ivaretas gjennom bestemmelsene, at dyret skal ha det bra, det er dyrets trivsel som skal være i fokus. Forslaget gir ikke noen uttømmende oppramsing av hvilke plikter som påhviler dyreholder når det gjelder tilsyn og stell av dyr, den er helt generelt utformet. I forslaget til den nye loven stilles det krav til tilstrekkelig fôr, jf. ”nok og godt nok fôr” i den gamle loven. Selv om regelen stort sett ser ut til å ha det samme innholdet som den gamle, er det slik jeg ser det likevel en viktig forskjell på den nye og gamle loven. I den nye loven har man fokus på dyrets trivsel. Dagens lov setter minimumskrav til hvordan dyrene skal ha det, de skal ikke utsettes for lidelse utover det som er nødvendig. Den nye loven har det samme utgangspunktet med at den også setter en grense mot unødvendige og uakseptable påkjenninger. Bare tiden vil vise om inntak av begrepet ”trivsel” i lovens formål vil kunne medføre noen forskjeller når det gjelder tolkningen av den nye lovens bestemmelser. I dag er overvekt en mer relevant problemstilling og temaet har vært mye omtalt i mediene. Det er større grunn til å tolke forslaget til den nye bestemmelsen til å gjelde overvekt. Men på en annen side er det ikke problemstillingen med overvekt nevnt spesifikt i merknadene til lovforslaget. Det er derfor vanskelig å konkludere med at overvekt vil rammes av bestemmelsen, da det etter min mening er noe som burde vært nevnt i og med at overvekt er en aktuell problemstilling.

9.2.5 Endringer vedrørende straff etter ny lov

Bestemmelsen skal lyde slik:

§ 36: Straff

”Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller vedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelser.

På samme måte straffes forsøk og medvirkning.”

”Grov overtredelse straffes med fengsel i inntil 3 år. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, og graden av utvist skyld.”

Bestemmelsens første ledd første punktum fastsetter at forsettlig og uaktsom overtredelse av bestemmelser i loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven er straffbart. Det foreslås at dagens uaktsomhetskrav videreføres i den nye loven, med det foreslås at det for visse overtredelser bør muligens skyldkravet være forsett eller grov uaktsomhet⁴⁷.

Bestemmelsen om straff er delt inn i to alvorlighetsgrader. Grunnen til at det gjøres slik er enkelte overtredelser av slik mild karakter skal politiet kunne påtale ved forelegg⁴⁸. Ved vurderingen av om det foreligger grove eller særlig skjerpene omstendigheter skal det legges vekt på de konsekvenser lovbruddet har fått. Slike konsekvenser kan blant annet være omfanget av påført fysisk og mental skade og smerte. Det vil også bli tatt med i vurderingen om lovbruddet har pågått over tid eller har gjentatt seg. Videre vil det også tas med i vurderingen om lovbruddet er gjort på en særdeles smertefull måte, og om lovbruddet er gjort med hensikt⁴⁹. Det gis ingen nærmere forklaring på hva som menes med hensikt. Det er nærliggende å tro at det som menes er forsett, men det gis som sagt ingen nærmere anvisning på dette.

Lovforslaget inneholder også en endring når det gjelder rettighetstap. I dag er det slik at rettighetstap kun kan ilegges ved dom, jf. dyrevernloven § 32. Forslaget til den nye loven vil endre denne praksisen, og vil gi Mattilsynet adgang til å frata personer retten til å ha dyr. Det fremgår av forslaget § 34.

⁴⁷ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.60

⁴⁸ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.60

⁴⁹ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.104

§ 34. ”Forbud mot aktiviteter omfattet av loven”

”Den som unnlater å etterkomme vesentlige pålegg eller grovt eller gjentatte ganger overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan av Mattilsynet ilegges forbud mot aktiviteter omfattet av denne loven.

Forbudet kan gjelde alle eller noen arter, en eller flere aktiviteter, for en viss periode eller inntil videre.

Forbudet kan omfatte andre personer med tilknytning til den som har handlet lovstridig.

Retten kan i forbindelse med straffesak fastsette forbud etter denne paragrafen.

Kongen kan gi forskrifter om forbud mot aktiviteter omfattet av loven og om behandling av slike saker.”

Det vil kun være i graverende tilfeller at Mattilsynet kan gripe inn og fatte slike vedtak⁵⁰. Slike tilfeller vil være der det foreligger brudd på vesentlige pålegg eller ved grove eller gjentatte brudd på dyrevelferdslovgivningen.

9.2.6 Oppsummering

Den nye loven om dyrevelferd vil ikke medføre store endringer når det gjelder oppgavens problemstillinger. Det som blir spørsmålet er om dyrevelferdslovens fokus på at dyr skal trives vil medføre endringer når det gjelder tolkningen av bestemmelsene. Formålet med den nye loven må kunne sies å være tydeligere og mer målrettet enn det dagens lovs formål er. Dagens dyrevernlav sikter seg mer inn på å opprettholde en minstestandard når det gjelder dyrehold, mens den nye loven gir et inntrykk av å ville tilføre noe mer enn dette.

⁵⁰ http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf s.57

10 DEN SVENSKA LOVGIVNINGEN

10.1 Generelt om den svenske lovgivningen

Sverige har som Norge en generell dyrevernlov. I tillegg finnes det en forskrift som setter klare rammer for de problemstillingene som er tema for oppgaven.

I den svenske dyrevernloven – Djurskyddslagen (1988:534) – forkortet DL, bruker man begrepet ”otillbörligt lidande” som vilkår for at handlinger skal anses som dyreplageri. Dette må sees i sammenheng med §§ 2-9 i DL, som er de spesielle bestemmelsene, og forskriftene som er gitt i kraft av djurskyddslagen. DL § 2 inneholder de grunnleggende prinsippene for dyrevernet. Her står det at dyr skal behandles vel og beskyttes mot unødig lidelse og sykdom. Det er på samme måte som i Norge slik at dyrene kan utsettes for en lidelse så lenge den er å regne som nødvendig for menneskets nytte.

2 §: Djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

3 § ”Djur ska ges tillräckligt med foder och vatten och tillräcklig tillsyn. Fodret och vattnet ska vara av god kvalitet och anpassat efter det djurslag som utfodras.”

Denne bestemmelsen inneholder et krav om tilstrekkelig fôr og vann, samt tilstrekkelig tilsyn. Slik bestemmelsen er utformet skal fôret være allsidig sammensatt slik at dyret får de næringsstoffer det trenger, og at dyret skal gis nok vann⁵¹. Eksempelvis er ikke tilgang til snø nok etter denne

⁵¹ Westerlund (2002) s. 12

bestemmelsen⁵². Dette ble avgjort i RH 1993:94 der en mann som hadde 300 sauer ble dømt til to måneders fengsel for dyreplageri. Sauene hadde kun hatt tilgang på snø under vinteren som drikkevann og hadde i tillegg for lite fôr tilgjengelig.

Når det gjelder tilsyn skal dette skje hver dag, og oftere dersom dyrearten eller dyrets alder tilsier dette. Kontrollen skal være så grundig at eventuelle forhold som ikke tilfredsstillter kravene skal kunne oppdages.⁵³

For å angi rettstilstanden i Sverige har jeg benyttet Brottsbalken(1962:700), Djurskyddslagen (1988:534), Djurskyddsförordningen (1988:539) og forskrifter utarbeidet av Svenska jordbruksverket(SJV). De utarbeider de forskrifter som gis med hjemmel i den svenske dyrevernloven. Forskriften som har vært relevant for oppgavens problemstilling er ”Föreskrift om hållande av hund och katt”⁵⁴.

10.1.1 Bruk av bur til hund

Bestemmelsen om bruk av bur er angitt i forskrift 2008:5 om hållande av hund och katt (revidert 19.mars 2008) og lyder slik:

§ 14 ” Hundar och katter får inte förvaras i bur utom vid följande tillfällen:”

Og så følger de fire unntakene:

⁵² RH 1993:94

⁵³ Westerlund (2002) s. 12

⁵⁴ SJV har i tilknytning til forskriften utgitt et dokument som gir forklaringer til hver enkelt bestemmelse i forskriften. Jeg har benyttet meg av denne for å kunne gi en beskrivelse av og en forklaring på de bestemmelsene jeg har valgt å presentere.

”1. Hundar och katter får förvaras i bur på utställing, tävling och prov samt vid träning inför tävling. Buren ska då vara täckt på minst två sidor och hundar ska rastas minst varannan timma.”

”2. Vid transport i samband med tävling samt vid träning inför tävling, får hundar på tävling- respektive träningsplatsen samt till och från tävlings- och träningsplatsen övernatta i transportmedlet.”

”3. I samband med jakt får hundar förvaras i bur max 8 timmar per dygn om de rastas minst var tredje timme.”

”4. I samband med transport får hundar och katter förvaras i bur. Förvaringen får dock inte överstiga tre timmar då bilen står stilla.”

Den bruken jeg har snakket om som problematisk i oppgaven er ikke tillatt etter denne forskriften. Forskriften gir klare rammer for hvilke sammenhenger og hvilke tidsfrister som gjelder for bruk av bur. I FD er begrunnelsen for bestemmelsen, følgende:

1. Hunden skal ha mulighet for å bevege seg fritt.
2. Hunden skal ha mulighet for å regulere temperaturen ved å kunne velge ulike liggeunderlag.
3. Hunden skal ha mulighet til å utvise naturlig atferd.

Det vises til også til forskning som har vist at hunder som blir satt i bur får unormal atferd. Det har vist seg at hunder som blir satt i transportbur får en høyere hjertefrekvens enn normalt⁵⁵. Dette indikerer at hunden føler seg stresset når den får liten plass å bevege seg på. Videre sies det at mange forskere har argumentert for at kontroll er viktig for dyrs velferd. I et bur har hunden liten mulighet til å kontrollere sin egen situasjon. Bestemmelsen som forbyr bruk av bur er ikke til hinder for å sperre av et område innendørs med for eksempel kompostgrinder eller barnegrinder. Dersom dette gjøres må det oppfylle kravene i tabellen som er angitt i forskriftens

⁵⁵ Studie utført av Agneta Ljungqvist 2006, www.sjv.se

§ 24.

Mankhöjd på hund

<i>Antal hundar</i>	< 25 cm	25-35 cm	36-45 cm	46-55 cm	56-65 cm	>65 cm
<i>1</i>	2 kvm	2 kvm	2,5 kvm	3,5 kvm	4,5 kvm	5,5 kvm
<i>2</i>	2 kvm	2,5 kvm	3,5 kvm	4,5 kvm	6 kvm	7,5 kvm
<i>För varje ytterligare hund ska ytan ökas med</i>	1 kvm	1 kvm	2 kvm	2 kvm	3 kvm	3 kvm

Tabellen angir mål for såkalt "hundboxar". En "hundbox" er definert i forskriften som oppbevaring for hunder som brukes inne. Det er her viktig å påpeke at en "hundbox" ikke er det samme som bur. "Hundbox" er definert som oppbevaring for innebruk som oppfyller målene i den angitte tabellen, mens "bur" er definert som oppbevaring inne som ikke oppfyller målene i tabellen. "Hundboxar" benyttes ofte på kennel og pensjonat.

Vi ser her at det svenske regelverket har klare bestemmelser og retningslinjer når det gjelder bruk av bur. Norsk lovgivning mangler en slik regulering.

10.1.2 Regelmessig lufting av hunder

Før forskriften trådte i kraft fulgte det av djurskyddslagen 2 § at hunder skal få daglig mosjon og regelmessig lufting.⁵⁶ Det fulgte av ordlyden:

2 §: Djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

Men nå er dette regulert nærmere i forskriften om ”hållande av hund och katt”.

Bestemmelsen som sier at hunder bør luftes hver sjetten time finner vi i forskriftens § 12:

12§ ” Hundar som hålls inomhus utan fri tillgång till rastgård, ska rastas utomhus regelbundet med hensyn till ålder och hälsotillstånd. Hundar som permanent hålls i rastgård ska dagligen rastas på annan plats.”

I de generelle rådene som er angitt under paragrafen i forskriften står det at hunder bør luftes hver sjetten time på dagtid, selve bestemmelsen sier regelmessig. Når det gjelder valper og eldre hunder skal de luftes oftere, men rådene angir ikke noe bestemt tidsintervall her. I og med at ordet ”bør” brukes er det nok trolig slik at en vanlig arbeidsdag på 8 timer ikke vil være i strid med bestemmelsen i de fleste tilfeller, men at bestemmelsen tar sikte på å ramme de tilfeller der hvor dagene blir lengre enn dette, og i tilfeller der hunden har behov for tilsyn oftere på grunn av alder eller sykdom.

⁵⁶ Westerlund (2002) s. 14

Lufting i luftegård eller i løpeline er heller ikke godt nok. Hunder som holdes slik skal daglig luftes på annen plass. Dette følger av forskriften om ”hållande av hund och katt” § 12.

I tilknytning til problemstilling om hunder som er etterlatt hjemme over lengre tid og regelmessig lufting er det ytterligere noen bestemmelser fra forskrifter jeg mener er relevant å si noe om. Disse er forskriftens §§ 11,16 og 17.

11 § Hundar får inte hållas bundna inomhus.

”Utomhus får hundar inte hållas i löplina permanent. Vid tillfällig uppbindning får hundar bara hållas bundna två timmar per dygn och endast på ett sådant sätt så att det inte utgör en skaderisk för hunden. Valpar under 6 månader får endast hållas bundna kortare stunder.

I samband med långfärder och draghundstävlingar får hundar hållas bundna när temperaturen överstiger 0 grader.

Hundar som har en päls som är anpassad till kallt klimat och som är vana vid kyla får hållas bundna även vid lägre temperatur.

Uppbindningen ska ske på sådant sätt som ger dem möjlighet att ligga ned på ett naturligt sätt och de ska ha tillgång till väderskydd som ger dem en torr och ren liggplats.”

Denne bestemmelsen har kommet til fordi man har avdekket tilfelle der hunder har blitt holdt bundet inne hele dagen. Myndighetene anså dette som dårlig hundehold og ønsket derfor å regulere dette i forskriften. Et totalforbud mot å holde hunden bundet inne ble da opprettet for å forhindre dette, og for at dyreverninspektørene lettere skulle kunne gripe inn i slike situasjoner.

Det er heller ikke tillatt å holde hunden bundet ute permanent. Dette gjelder selv der hunden står i løpeline. Dette skiller seg fra norsk lovgivning. Dyrevernloven § 11 1.ledd punkt 5 som tillater at hunden står bundet permanent så lenge linen er 10 meter lang. Dette var tidligere tillatt i Sverige også, men det ansås ikke for å være godt hundehold å la

hunden stå bundet permanent. Det vektlegges i FD at det innebærer en viss risiko for at hunden kan skade seg når den står bundet. Eksempel på dette kan være der hunden løper til linen tar slutt og blir rykket tilbake ved en bråstopp.

Det nevnes ulike tilfeller der det er legitimt å binde hunden. Det gjelder når man for eksempel går for å handle eller man skal arbeide i hagen, og hunden ikke kan springe løs. Tiden hunden står bundet får ikke overstige to timer, og for valper er denne tiden enda kortere. Det gis ikke noen nærmere anvisning på hvor lenge en valp får stå bundet. Det påpekes i FD om forskriftens § 16 om tilsyn, at tilsyn er spesielt viktig der hunder er innestengt i leiligheter, hus eller hundestall. En hund skal ha selskap noen timer per døgn, og den skal også få tilsyn et par ganger om dagen. Det vil for eksempel være i strid med bestemmelsen å ha hund på en gård der man ikke bor, og bare gi hunden mat en gang per dag. Dette begrunnes med at hunder er flokkdyr som bør ha selskap de fleste timer av døgnet.

§ 16 ” Tillsyn ska ske minst två gånger om dagen. Unga, sjuka eller skadade hundar och katter ska ses till oftare.”

I forskriftens § 17 reguleres hundens behov for sosial kontakt.

§ 17 ” Hundar och katter ska få sitt behov för social kontakt tilgodosett.”

Denne bestemmelsen har kommet til for at hunder som lever mesteparten av livet sitt alene i en luftegård skal få mer sosial kontakt enn de to tilsynsrunder om dagen som loven krever. Forskning har vist at hunder som ikke får sitt behov for sosial kontakt dekket, kan utvikle atferdsmessige endringer som tilbaketrukkethet, inaktivitet, stereotypier og bjeffing. Det har i tillegg vist seg at hunden får større fysiologiske stressreaksjoner, herunder økt

utskillelse av stresshormonet cortisol i spytt og urin⁵⁷. Behovet for sosial kontakt anses oppfylt dersom hunden lever med en annen hund den fungerer sammen med.

Dette skal skje gjennom kontakt med andre hunder og katter, eller av mennesker. Kontakt med mennesker skal skje noen timer om dagen gjennom aktivisering, lufting eller andre aktiviteter.

10.1.3 Svensk lovgivnings regulering av dressur

Djurskyddslagen har en bestemmelse i § 5 som lyder slik:

”Djur får inte överansträngas.

Inte heller får de agas eller drivas på med redskap som lätt kan såra eller på annat sätt skada djuret.”

Denne bestemmelsen kan sammenliknes med den norske dyrevemloven § 8 1.ledd punkt 1 og punkt 7.

Imidlertid reguleres enkelte dressurmetoder i forskriften om ”hållande av hund och katt”. Forskriften inneholder tre bestemmelser om dressurmetoder. Den ene forbyr usynlige strømgjerder, den andre forbyr bruk av pigghalsbånd og den tredje setter grenser for bruk av tettsittende munnkurver.

⁵⁷ FD s. 7

§ 4 ”Osynliga elstängsel får inte användas till hund. Synliga elstängsel som hunden kan nå, får endast användas till hund om ytan som omgärdas av elstängsel är:

1. minst 50 gånger minimåtten för rastgård enligt 2 kap. 23 § för hundar mindre än eller lika med 45 cm i mankhöjd, eller

2. minst 800 kvm för hundar större enn 45 cm i mankhöjd.

Med osynliga elstängsel menas en nedgrävd ledning som utgör en gräns och när hunden passerar denna, får hunden en elektrisk stöt, via t.ex. ett halsband med en mottagare som hunden bär.”

Begrunnelsen for at usynlige strømgjerder er forbudt er at hunden ikke vet hvor grensen går, men får elektrisk stöt på ulike plasser den beveger seg på i hagen⁵⁸. Det settes også krav til synlige strømgjerder er at hunder er sensitive for strøm. Det skal her sikres at de kan løpe rundt og jage hverandre med minst mulig risiko for å få komme i kontakt med strømgjerdet⁵⁹. I Norge måtte bruk av usynlig strømgjerde, det såkalte ”Dog butterfly”-halsbåndet anses som lovstridig i følge en uttalelse fra det veterinærmedisinske rettsråd. Nå er imidlertid bruk av elektrisitet ved trening av hund regulert i egen forskrift, og bruk av slik usynlig strømgjerde vil være i strid med forskriftens § 3.

§ 13 ” Stackelhalsband får inte användas””Med stackelhalsband menas ett halsband med taggar som skärper verkan av halsbandet.”

Med ”stackelhalsband” menes halsbånd med tagger som vender inn mot hundens hud (pigghalsbånd). Dette båndet nyper til når man drar og taggene forsterker effekten ved å trenge inn mot huden. Dette brukes for eksempel for å forhindre at hunden drar i båndet når

⁵⁸ FD s. 14

⁵⁹ FD s.15

man går tur. Forbudet er kommet fordi det har blitt ansett at bruk av slike bånd forårsaker unødig lidelse og for at det finnes andre metoder for å forhindre at hunden drar som er mildere enn denne metoden. Noe tilsvarende forbud mot bruk av pigghalsbånd har vi ikke i den norske lovgivningen. Bruk av et slikt halsbånd vil begrenses av dyrevernavloven § 11 1.ledd punkt 4 til å gjelde for ”den tiden hunden er under aktiv dressur”. Ekstremtilfellene ved bruk av et slikt halsbånd vil også kunne rammes av dyrevernavloven § 2. Man kan her tenke seg tilfeller hvor hunden for eksempel får synlige skader som følge av bruken.

§ 14 ” Tattsittande munkorgar som förhindrar hunden från att hässja får endast användas tillfälligt. På valpar upp till 6 månader får munkorg bara användas tillfälligt oavsett utförande.”

Med ”hässja” menes at hunden har pustefrekvens på 200-400 per min. Dette er definert i forskriftens § 3.

Bestemmelsen er begrunnet med at ettersom hunder ikke kan svette er det livsviktig at de får kvittet seg med overskuddsvarme gjennom å pese med tungen ute⁶⁰. Dette får de ikke til dersom de har på seg munnkurven. Det er i bestemmelsen inntatt en egen regulering når det gjelder valper. Det er tatt med fordi man har sett at valper har blitt påsatt munnkurv for ikke å bite i stykker ting i hjemmet. En slik anvendelse av munnkurv på valper er forbudt etter bestemmelsen. I Norge har vi ingen bestemmelse som eksplisitt regulerer bruk av munnkurv. Bruk av en slik dressurmetode vil imidlertid kunne rammes av dyrevernavloven § 8 1.ledd nr.7. Her må bruken vurderes opp mot den hvilken lidelse eller skremsel som hunden blir påført som følge av bruken. Også her vil de ekstreme tilfellene rammes av dyrevernavloven § 2. Man kan her tenke seg hunder som blir overopphetet og får illebefinnende som følge av at de ikke får kvittet seg med overskuddsvarme.

⁶⁰ FD s.18

Etter en lovendring 1.juli 2003 ble bruk av strømhalsbånd forbudt i Sverige. Bestemmelsen finnes i Djurskyddsförordning (1988:539). Denne ”förordningen” er ment til å utfylle bestemmelsene i djurskyddslagen.

15 §

”Utrustning eller anordning som ger djur en elektrisk stöt i avsikt att styra deras beteende får inte användas. Anordningar av det slaget får inte heller finnas monterade i stall, andra förvaringsutrymmen för djur eller hägn.”

I den norske lovgivningen har vi egne bestemmelser i dyrevernloven som regulerer bruk av dressurmidler. Dyrevernloven § 8 som tar sikte på å ramme dressur generelt dersom den er unødig eller skremmende for hunden, og § 11 1.ledd punkt 4 som begrenser bruken av dressurhalsbånd, herunder elektrisk halsbånd. Det er i tillegg blitt gitt en egen forskrift om bruk av elektriske dressurhalsbånd ved trening av hund. I forskriften forbys bruk av elektrisk strøm ved trening av hund, med unntak av nødvendig aversjonstrening som gjennomføres av kompetente personer. Noe slikt unntak finner vi ikke i Sverige. Der har de innført et totalforbud mot bruk av strøm. Jeg kontaktet SJV for å høre om det var mulig å søke om dispensasjon for trening av jakthunder, men fikk til svar at dette ikke var mulig⁶¹.

⁶¹ Toth (2008)

10.1.4 Overvekt hos hunder

Det grunnleggende kravet til fôr finner vi i djurskyddslagen § 3. Bestemmelsen lyder slik:

3 § "Djur ska ges tillräckligt med foder och vatten och tillräcklig tillsyn. Fodret och vattnet ska vara av god kvalitet och anpassat efter det djurslag som utfodras."

Det stilles på samme måte som i dyrevernloven § 5a) 1.ledd punkt 1 krav til kvaliteten på fôret og at fôret skal være tilpasset dyrearten.

Kravene til fôr for hunder er i tillegg regulert i § 18 i forskriften om "Hållande av hund och katt".

18 § " Hundar och katter ska dagligen ges foder. Fodret ska garantera tillräcklig, allsidig och välbalanserad näringstillförsel och ges i sådan mängd att dom inte blir för magra eller för feta. Om flera djur utfodras tillsammans, ska de ges möjlighet att äta utan att bli otillbörligen störas av andra djur."

Denne sier uttrykkelig at hunden ikke får bli for mager eller for fet. I dette ligger et krav til både kvaliteten på fôret, og til mengden som hunden får. Det er også et krav om at hunden skal fôres hver dag. Fôret skal være av slik kvalitet at hunden har mulighet til å nyttiggjøre seg av den. I FD nevnes eksempler på slik nyttiggjøring: en hund som har mistet tenner skal for eksempel få bløt mat som den kan få i seg, og valper som mistet mor skal få morsmelkerstatning. Det er dessuten viktig at hunden får riktig næring tilpasset den enkelte hunds behov. En hardt arbeidende hund vil ha et helt annet energibehov enn en eldre hund som sover mesteparten av dagen⁶². Bestemmelsen vektlegger også at hunden skal få god

⁶² FD s.9

mulighet til å innta maten på ordentlig måte uten å bli forstyrret av andre hunder. Dette vil være aktuelt på kenneler eller hundepensjonat, der flere hunder blir fôret samtidig. Ved slik fôring kan det ofte bli kamp om maten slik at de svakeste hundene ikke får i seg tilstrekkelig mengde. Dette skal dyreholder sørge for at ikke skjer.⁶³

I Norge er fôring regulert i § 5a) 1.ledd nr.1, og den type overvekt det er tale om i oppgaven rammes ikke av denne bestemmelsen. Ekstreme tilfeller av overvekt hvor hunden blir skadelidende vil imidlertid kunne rammes av dyrevernloven § 2.

⁶³ ”Föreskriftsdokumentation for föreskriften om hållande av hund och katt”

10.2 Reaksjoner i den svenske lovgivningen

10.2.1 Forbud mot å ha dyr

Länsstyrelsen har ikke bare rett, men plikt i følge DL § 29 å forby den dyreholder som bryter med ett av de følgende punkter å ha dyr.

Förbud att ha hand om djur

29 § Länsstyrelsen skall meddela förbud att ha hand om djur eller ett visst slag av djur för den som

- 1. inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat enligt 26 § och som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,*
- 2. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur,*
- 3. har misshandlat ett djur,*
- 4. har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller*
- 5. vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36 eller 36 a § eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §.*

Förbud skall inte meddelas, om det är uppenbart att ett

upprepande inte kommer att inträffa.

Om den mot vilken förbudet riktas är ägare av djuret, får länsstyrelsen dessutom ålägga honom att göra sig av med det och förbjuda honom att skaffa djur över huvud taget eller ett visst slag av djur.

Förbudet kan avse viss tid eller gälla tills vidare.

Lag (2006:809).

Bestemmelsen åpner for å nedlegge forbud mot å ha dyr. Dersom en person har oppfyllt et av vilkårene i bestemmelsen har tilsynsmyndigheten mulighet til å frata personen retten til å ha dyr. Forbudet kan gjelde for en viss tid, på ubestemt tid eller for evig tid. Forbudet kan gjelde eller alle dyr eller en eller flere bestemte dyrearter.

Det gjelder altså dyreholder som ikke følger et pålegg eller forbud som tilsynsmyndigheten har satt, dersom dette vedtaket er av vesentlig betydning sett fra dyrevernssynspunkt, den dyreholder som har forsømt tilsyn eller omsorg for et dyr eller den som har misshandlet et dyr. Bestemmelsen fikk i 2003 nye vilkår for hva som skal medføre tap av retten til å ha dyr. For det første gjelder det personer som tidligere er dømt for dyreplageri, da etter straffelovens bestemmelse, § 13 i Brottbalken. I tillegg gjelder det personer som ved gjentatte tilfeller er dømt for brudd på DL og forskrifter gitt i kraft av denne, og personer som ved gjentatte tilfeller har fått klager fra kommunen etter DL § 26. Det siste innebærer at personen har hatt tilsynsmyndigheten på besøk, og fått beskjed om å rydde opp i aktuelle forhold. Dersom personen ikke etterlever de krav som myndigheten fastsetter kan utfallet bli at personen mister retten til å ha dyr.

Dersom det ikke er fare for at overtredelsen skjer igjen skal det ikke gis forbud mot å ha dyr. I disse tilfellene er det et krav om at det er ”åpenbart” at gjentakelse ikke vil skje. Dersom forbudet skulle rette seg mot dyreeieren selv, vil han bli pålagt å kvitte seg med dyret, og i tillegg forbys han å skaffe seg dyr overhodet, eller han forbys å skaffe seg en viss dyreart. Forbudet kan settes for en viss tid eller gjelde inntil videre. Bestemmelsen gjør

det mulig å ilegge forbud før det har blitt gitt advarsel om retting av forholdet. Det skal da være snakk om alvorlige tilfeller av mishandling eller vanskjøtsel. Hensynet til dyret går her foran fordi man skal kunne gripe inn direkte dersom et dyr blir misshandlet. Dette begrunnes i at dyret ikke skal utsettes for forlenget lidelse og at det mistenkes at misshandelen kan gjenta seg.

10.2.2 Bøter og fengsel

Den som forsettlig eller uaktsomt bryter mot bestemmelsene i DL eller forskriftene kan i følge DL § 36 dømmes til bøter eller fengsel i inntil 2 år.

”36 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 3, 5, 6, 8-11, 13, 14, 16-19 a eller 21 §,

2. bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag, eller

3. underlåter att följa ett sådant föreläggande eller bryter mot ett sådant förbud som avses i 29 §.

Om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt, döms till fängelse i högst två år.

Om gärningen är att anse som ringa skall inte dömas till ansvar.

Till ansvar enligt denna paragraf döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken. Lag (2002:550).”

I motsetning til norsk rett har svensk rett en bestemmelse i den svenske straffeloven (§ 13 i Brottsbalken) om dyreplageri.

13 § ”Om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år”

Straffesanksjonene etter denne bestemmelsen er bøter og fengsel inntil 2 år. Denne bestemmelsen og DL 36§ overlapper i noen grad hverandre, men den viktigste forskjellen er vurderingen av straffbarhetsvilkårene. Etter brottbalkens bestemmelse kreves det at det objektive vilkåret ”lidande” er oppfylt, og at overtredelsen har vært grovt uaktsom. Disse vilkårene kreves ikke oppfylt ved brudd på djurskyddslagen.

Med ”lidande” i § 13 i brottbalken menes her smerte av ikke ubetydelig intensitet, og psykisk lidelse hører også med her.⁶⁴ I en sak hvor en hundevalp hadde blitt fraktet i et bur som var laget av to sildekasser ble det fastslått at det ikke var nok at hunden var utsatt for en risiko for skade. Tilfellet her var at buret var 28,5 cm høyt og valpen var 28 cm høy. En spiker hadde trengt inn i buret med 13 mm, og befant seg på burets kortsider. Selv om hunden ikke hadde kunne stått oppreist i buret på en behagelig måte, og at den kunne ha skadet seg på spikeren ble eieren frikjent for ansvar. Hundeeieren hadde i denne saken ikke utsatt valpen for ”otillbørlig lidande”. For straffeansvar etter § 13 kreves det at dyret faktisk har blitt utsatt for lidelse.⁶⁵ Når man skal vurdere hva er ”otillbørlig” så sees dette i sammenhengen med de bestemmelser som er gitt i djurskyddslagen og forskrifter gitt i kraft av denne.⁶⁶ I Norge har vi ingen egen bestemmelse om straff for dyremishandling i straffeloven. Her er det inntatt en egen straffebestemmelse i dyrevemloven.

10.3 Sammenlikning av norsk og svensk dyrevemlovgivning

De svenske reglene setter strengere grenser og er mer detaljerte enn de norske reglene. I Sverige kan man straffes for brudd på dyrevemlovgivningen på to ulike grunnlag. Man kan straffes etter den svenske straffeloven som nedlegger et eget forbud mot dyreplageri, jf.

⁶⁴ Westerlund (2002) s. 6

⁶⁵ SvJT 1964 rf s.27

⁶⁶ Westerlund (2002) s. 7

§ 13 i brottsbalken (BrB)⁶⁷, og etter djurskyddslagen og dens forskrifter. BrB § 13 rammer de grove tilfellene av dyremishandling. Den har derfor strengere skyldkrav, det kreves etter § 13 forsett eller grov uaktsomhet for å kunne straffe. Etter djurskyddslagen og forskriftene kreves det simpel uaktsomhet. Norge har derimot høyere straff for de grove overtredelsene enn det Sverige har. I Sverige er straffen inntil 2 års fengsel, mens den i Norge er inntil 3 års fengsel.

Den største forskjellen jeg har merket meg gjennom arbeidet med oppgaven, er hvor detaljert den svenske lovgivningen om hundehold er i forhold til den norske. Bestemmelsene krever lite tolkning for at man skal kunne forstå innholdet av dem. Det er fordelene med at hundehold er regulert i egen forskrift. Det er enklere å være tydelig i en forskrift. En lovtekst tar ofte sikte på å ramme så mye at det krever omfattende skjønnsmessige vurderinger, slik som er tilfelle med den norske dyrevernsloven. På noen områder har jeg merket meg at forhold som er nå regulert i forskriften tidligere fulgte av djurskyddslagens bestemmelser.

Et eksempel på dette er at det fulgte av djurskyddslagen § 2 at hunder skulle ha regelmessig lufting og daglig mosjon. Bestemmelsen lyder slik:

2 § "Djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom."

Det er ikke lett å se at regelmessig lufting og daglig mosjon følger av denne bestemmelsen. I forskrift om hållande av hund och katt er dette gjort klart gjennom § 12.

Situasjonen med de norske bestemmelsene er fremdeles slik at man må foreta omfattende tolkninger. Det er noe av dette som slik jeg ser det gjør den norske lovgivningen vanskeligere enn den svenske. I Sverige trenger man ikke lenger tolke seg frem i hvert

⁶⁷ Brottsbalken er betegnelsen på den svenske straffeloven, forkortes BrB

enkelt tilfelle, da det meste er tydeliggjort i forskriftene. Og det er tydelig at et behov for en mer klar lovgivning har meldt seg i Sverige, da mye allerede var regulert i djurskyddslagen.

På områder som bruk av bur og lufting av hunder har vi i Norge ingen klare bestemmelser. Helt ekstreme tilfeller vil kunne falle innunder dyrevernaven § 2, men vi har ingen regulering av andre tilfeller. I Sverige er det gitt utfyllende bestemmelser om dette. Det har vist seg gjennom arbeidet med oppgaven at de norske reglene vil kunne ramme de mer ekstreme tilfellene, men ikke det vanlige hundeholdet. Det ser ut til at de norske reglene er ment til kun å ivareta en minstandard når det gjelder dyrevernaven. De svenske reglene tar slik jeg ser det mer sikte på å gi hundene en god hverdag, hvor de skal sikres mosjon, lufting og et godt kosthold. Før forskriften trådte i kraft 1.mai 2008 var det som nevnt slik at mange sider ved hundehold allerede var omfattet av djurskyddslagen. Men allikevel har det vært et behov for å tydeliggjøre dette gjennom forskrifter. Forskriftene tjener i tillegg som et hjelpemiddel i avgjørelsen av om noe er dyremishandling eller ikke. Dette gjør det enklere å straffe noen for dyremishandling i Sverige.

I Norge vil dette være mer problematisk fordi det i hvert enkelt tilfelle må gjøres en konkret vurdering av om noe er i strid med loven eller ikke. Har man, som i Sverige, en bestemmelse som sier at bruk av bur er ikke tillatt unntatt ved noen tilfeller, vil det være enklere å gripe inn.

En viktig forskjell mellom norsk og svensk lovgivning er detaljnivået. Svensk lovgivning inneholder detaljerte regler om hundehold, mens den norske dyrevernaven inneholder mer skjønnspregede bestemmelser som regulerer alle dyrearter. Den svenske lovgivningen er lettere å forstå. Forskriftene er tydelige slik at allmennheten kan forstå de. Den norske lovgivningen preges av at man må gjøre vurderinger for å finne ut av om noe er i strid med dyrevernaven eller ikke. I Sverige er det enklere å vurdere om noe er i strid med dyrevernaven. I tilfeller der hvor en hundeeier har hunden sin i bur en hel arbeidsdag, vil det i Sverige ikke være noen tvil om at dette er i strid med loven.

Jeg vil i denne forbindelse trekke inn en artikkel skrevet av Helena Striwing⁶⁸ som presiserer noe av det jeg har nevnt ovenfor. Hun er svensk jurist og forsker, og har dyrevern som sitt fagfelt. I artikkelen påpeker hun noen av de ulikheter hun har merket seg mellom norsk og svensk dyrevernlovgiving. Slik hun ser det er det slik at politiet og dyrevernsnemndene i Norge i større utstrekning enn i Sverige tar stilling til det rettspolitiske spørsmålet når det gjelder dyrevern. Hun utdyper ikke dette noe nærmere enn at man i norsk rett legger prøvelsen til hvert enkelt tilfelle, mens i Sverige har slike rettspolitiske spørsmål på forhånd blitt avgjort på "systemnivå". Etter hennes mening beror dette på at norsk og svensk rett er ulike lovteknisk. Et eksempel på dette er "Förskrift om hållande av hund och katt", som gir en rekke regler om hundehold. En slik omfattende forskrift gjør det enklere å avgjøre hva som er dyremishandling og ikke. Man trenger ikke foreta en vurdering i hvert enkelt tilfelle slik som man må etter de norske reglene. I forskriften er det på forhånd tatt konkret stilling til hvilke måter det ikke er tillatt å holde hund på.

I svensk rett har de gått bort fra begrepet "otillbörligt lidande", som kan sammenliknes med det norske begrepet "unødig lidelse". Lovteksten knytter nå i stedet begrepet "otillbörligt" til den handling som forårsaker lidelsen. Hun sikter med dette til det omfattende forskriftsverket som Sverige har når det gjelder dyrevernlovgivning. I Sverige er disse forskriftene gitt for å angi aktsomhetsnormer i avgjørelsen av om noe er lidelse etter loven eller ikke. Dette medfører at tilsynsmyndigheten forholder seg til forskriftene når den skal ta stilling til om en dyreholder har holdt seg innenfor aktsomhetsnormene på det aktuelle området for dyrehold eller ikke. Dersom dette ikke er tilfelle vil forholdet bli anmeldt til politiet.

Striwing bruker et eksempel fra Guri Larsens rapport- "Samfunnets dyrevern - dyras vern mot lidelse" for å vise noe av forskjellen mellom svensk og norsk lovgivning. Guri Larsen er kriminolog ved Universitetet i Oslo, og har skrevet en rekke artikler og bøker om

⁶⁸ Helena Striwing: Synpunkter på norsk och svensk djurskyddslagstiftning och tillämpning.

dyrevern. Guri Larsen beskriver et tilfelle fra praksis i sin rapport. Det dreier seg om en kvinne som har hunden sin i bilen hele dagen mens hun er på jobb. Dyrevernemnda hadde ingen innvendinger mot dette etter å ha hørt kvinnens forklaring: Hunden sitter i bilen fordi den plager naboene med bjeffing når den blir etterlatt alene hjemme. Dette var for dyrevernemnda god nok grunn til å la hunden være i bilen en hel arbeidsdag. Striwing påpeker at dette nok ikke hadde fått passere i Sverige med støtte i deres lovgivning.⁶⁹ Det er som jeg nevnte innledningsvis enklere å gripe inn når noe slikt skjer i Sverige, fordi der har tilsynsmyndigheten klare rammer å forholde seg til gjennom forskriftens bestemmelser. Har hundeeier brutt med forskriften, som i dette tilfellet, vil hundeeieren bli straffet for overtredelsen. I Norge hvor ikke bur engang er regulert vil det naturlig nok fremstå som problemfritt at hunden oppholder seg i bilen en hel arbeidsdag, forutsatt at temperaturen ikke blir for høy. Det vil ikke bli ansett som unødig lidelse etter § 2 at en hund må være i en bil i flere timer så lenge bilen ikke blir utsatt for sterk varme.

11 AVSLUTNING

Temaet for oppgaven har vært å gjøre en sammenlikning mellom norske og svenske regler for hundehold. Det har vist seg at Sverige har en mer omfattende regulering av hundehold enn det Norge har. Gjennom arbeidet med gjennomgåelsen av de eksisterende norske reglene, det kommende norske regelverket og den svenske lovgivningen, har jeg gjort meg noen betraktninger. Jeg sitter igjen med et inntrykk av at norsk lovgivning på en måte har glemt bort det vanligste kjæledyret vårt, hunden. Det er ikke mye å hente i loven slik den er utformet i dag for hvordan godt hundehold skal være. Forskriftene som er gitt i kraft av dyrevernloven retter seg for det meste mot husdyr. Forarbeidene taler for det meste om husdyr, og rettspraksis dreier seg for det meste om husdyr. Og i de avgjørelsene som angår

⁶⁹ Helena Striwing: Synpunkter på norsk och svensk djurkyddslagstiftning och tillämpning.

hundehold dreier det seg som oftest om kennel eller andre større hundehold. Etter å ha gjennomgått forslaget til den nye loven ser det ikke som den medfører noen endringer for hunder heller, og det nevnes i tillegg at det man ikke har noen planer om å gi noen forskrifter som regulerer familie- og hobbydyr med det første heller. Det ser med andre ord mørkt ut for en regulering på lik linje med den Sverige har.

En av forklaringene på at norsk dyrevernavgivning ser ut til å henvende seg mest til husdyr, er at slikt dyrehold er mer synlige enn et ordinært hundehold. Dyreeiere som holder husdyr er mer utsatt for å bli oppdaget dersom de ikke behandler dyrene på en ordentlig måte. Dette kan forklare hvorfor mange av problemene kring husdyr har blitt regulert i forskrift. Det har som en konsekvens av dette meldt seg et behov for dette, da dyrevernavloven ikke har vært tydelig nok på ulike områder.

Det er etter mitt syn ingen tvil om at vi trenger en tydeligere bestemmelser om hundehold enn de som finnes i dag. Jeg vil tro at dette vil skape mer bevissthet rundt hundehold. Jeg tror ikke man kan ta for gitt at hundeeier vet hva som er best for hunden sin. Hundehold i dag er fortsatt preget av gamle holdninger, vranglære og feiloppfatninger. Jeg mener det er viktig med opplysning omkring hundehold, og at den beste måten å gjøre dette på er gjennom lovgivningen. Lovgivning er utvilsomt med på å skape holdninger blant allmennheten. De fleste er opptatt av å gjøre det som er i tråd med loven, og det som er til det beste for hunden deres. Det må bare gjøres kjent hva et godt hundehold innebærer. Et omfattende forskriftsverk som setter fokus på de ulike sidene av hundeholdet vil kunne være en løsning. Da har man retningslinjer som i tillegg kan få konsekvenser dersom de ikke etterleves.

Et av problemene med dyrevernavloven er at det er en vanskelig lov. Arne Frøslie nevner også dette i forordet til kommentarutgaven til dyrevernavloven:

”Dyrevernavloven er en vanskelig lov, vanskelig fordi den har så mange bestemmelser som krever skjønsmessige vurderinger.”⁷⁰

Jeg har gjennom arbeidet med de ulike problemstillingene fått bryne meg på dens bestemmelser, og jeg har ingen problemer med si meg enig med Frøslie i at dyrevernavloven på mange områder kan oppfattes som vanskelig.

12 LITTERATURLISTE

12.1 Bøker

Arne Frøslie, *Dyrevernavloven*, 2.utgave, Tano Aschehoug, 1997

Gösta Westerlund, *Hundens lagbok*, 2.utgave, Bruuns bokförlag, 2002

Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5.utgave. Universitetsforlaget, 2001

Ken Uggerud, *Kommentar til dyrevernavloven*, Norsk lovkommentar, 2005, s. 1088

⁷⁰ Frøslie (1997) s. 9

12.2 Artikler

Striwing, Helena. *Synpunkter på norsk og svensk djurskyddslagstiftning och tillämpning.*

http://www.dyreverv.no/Emner/forbruker_og_samfunn/134/313/Artikler/1458

(siteret 12.9.2008)

Norheim, David. *Overvekt et vanlig problem hos hund og katt.*

<http://www.norskemagasinet.com/article.1558.html>

(siteret 20.5.2008)

Fredrikstad blad 21. Februar 2008. *Terapi for Tapper:*

<http://f-b.no/article/20080221/NYHET/647217925>

(siteret 20.5.2008)

Aftenposten 1.september 2007. *Hundene våre eser ut:*

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article1970417.ece>

(siteret 20.5.2008)

12.3 Nettdokumenter

Høring om ny dyrevelferdslov

http://www.regjeringen.no/Upload/LMD/Vedlegg/Horinger/Horing_dyrevelferdsloven.pdf

(lastet ned 9.7.2008)

Regjeringens uttalelser om hundehold

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/regpubl/stmeld/20022003/Stmeld-nr-12-2002-2003-/9/6/12.html?id=328526>

(siteret 28.8.2008)

St.meld. nr. 12 (2002-2003)

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/regpubl/stmeld/20022003/Stmeld-nr-12-2002-2003-.html?id=196533>

(siteret 9.7.2008)

Forskrift fra Jordbruksverket om hold av hund og katt

<http://www.sjv.se/download/18.1c72e95711857a2245380004679/2008-005.pdf>

(lastet ned 10.7.2008)

Forskriftsdokumentasjon til forskrift om hold av hund og katt

<http://www.sjv.se/download/18.64271a94119e0bdc94080001132/F%C3%B6reskriftsdokumentation+L102.pdf>

(lastet ned 11.9.2008)

<http://www.akita.no/SU/Foerstedhjelp%20for%20hund.pdf>

(siteret 22.8.2008)

12.4 Lover og forarbeider

Norge:

Lov om dyrevern (Dyrevernloven) av 20. Desember 1974 nr. 73

Kongeriget Norges Grunnlov (Grunnloven) av 17.mai 1814

Sverige:

Djurskyddslag (1988:534)

Brottsbalk (1962:700)

Djurskyddsförordning (1988:539)

Forarbeider:

Ot.prp.nr.3 (1935)

Ot.prp.nr. 27 (1973-1974)

Ot.prp. nr 68 (1999-2000)

Innst O nr.3 1974-1975

12.5 Dommer

Norske dommer:

Rt-1992-615

Rt-1993-1380

Rt-1994-1272

Rt-2007-496

Rt-2003-1750

HR-1993-2120-S

LH-2005-56437

LB-2007-43536

Svenske dommer:

RH-1993-94

SvJT 1964 rf.s.27

12.6 Andre kilder

Rådet for dyreetikk: Dyrehold og ansvarshavendes egnethet. Uttalelse juni 1996.

Brosjyre fra Mattilsynet:

http://www.mattilsynet.no/mattilsynet/multimedia/archive/00009/Hundebrosjyre_klikk_h_9863a.pdf

(siteret 20.5.2008)

Det veterinærmedisinske rettsråd: Årsberetning 1995

Studie utført av Agneta Ljungqvist 2006

<http://www.sjv.se/download/18.64271a94119e0bdc94080001132/F%C3%B6reskriftsdokumentation+L102.pdf>

(siteret 11.9.2008)

Toth, Ingela, E-post 13.oktober 2008

<http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/VALSPE10/>

